

Les Notícies
de
**llengua
i treball**

Desembre 2024. Núm. 59

 UGT.cat

Unió General de
Treballadores i Treballadors
de Catalunya

**Entrevista a la periodista
Rosa Maria Calaf**

L'ànima de la fruita

**Agrupacions fotogràfiques
i territori: Montcada i Reixac**

**Centenari de la Casa del
Poble de Mataró**

**Referents lingüístics en un
món virtual**

Rosa Maria Calaf, davant d'un mosaic de fotografies de periodistes víctimes del conflicte de Gaza. *Veus silenciades* al Col·legi de Periodistes

Les Notícies de llengua i treball

Desembre 2024. Núm. 59

Consell editorial: Magda Gascon, Cecilio Limiñana, Núria Pelay (Sindicalistes Solidaris), Gentil Puig (Catalunya Nord), Josep Puig-Pla, Núria Solé, Isidre Tiana i Joan Tudela

Direcció: Rosa M. Puig-Serra
Sotsdirecció: Hèctor Moret
Assessorament lingüístic: Magda Gascon
Disseny/maquetació: Juan A. Zamarripa
Difusió a xarxes: Sita Aguilera

Redacció: Rambla del Raval, 29-35
 08001 Barcelona
 tel. 93 295 6100, ext. 28341
 a/e: rmpuig_serra@catalunya.ugt.org

Dipòsit legal: B-15.113-97
 ISSN 2013-3839
 Versió digital: ISSN 2014-5810

Edita: UGT de Catalunya **UGT.cat**

Amb la col·laboració de:
 CFDT de la Catalunya del Nord
 UGT del País Valencià
 UGT Illes Balears
 UGT Aragó

 Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Per raons de sostenibilitat, aquesta revista s'imprimeix en paper ecològic i sistemes d'impressió i canals de producció respectuosos amb el medi ambient.

Fet amb programari lliure

Societat

València, les raons de la geografia, per Oriol Nel·lo.....	3
La crisi hídrica, per Ferran Vallespinós.....	4
L'ànima de la fruita, per UGT-FICA.....	7
Escola d'adults d'autoformació i llengües Maria Rúbies.....	13
Les paraules de la filosofia, per Pietro Del Soldà.....	16

Cultura

Trabucaires festius de Catalunya, per Tere Tarruella.....	19
Agrupació fotogràfica de Montcada i Reixac, per Pilar Abián.....	24

Entrevista

Rosa M. Calaf, per R. M. Puig-Serra i J. A. Zamarripa.....	30

Memòria

Centenari de la Casa del Poble de Mataró, per Josep Puig-Pla.....	37
El faristol de la memòria.....	40
Adeu a Rafael Madueño, per Joan Tudela.....	41
Cal reivindicar el 29, per Xavi Casinos.....	42
La repressió franquista a Sabadell, per Josep A. Pozo.....	44

Llengua

Referents lingüístics en un món virtual, per Eloi Planes.....	47
Situació laboral dels lingüistes de Justícia, per X. Barberà.....	50
Pluja de mots: El xumet digital, per Termcat.....	52
Fil de llengües: Laia Falp Cot.....	53
L'Escola Municipal d'Expressió d'Olot, per Jenni Rodà.....	54
Els drets lingüístics són drets laborals, per Núria Solé.....	60

Infocultures

Pòdcasts.....	62
Ressenyes.....	63

Si vols subscriure't a la revista i rebre-la a casa o a la feina, fes-nos arribar les teves dades: UGT de Catalunya, Àrea de Cultura, rambla del Raval, 29-35, 08001 Barcelona, rmpuig_serra@catalunya.ugt.org.

La nostra revista també està disponible en format digital. Pots consultar i descarregar-te tots els números a la web de la UGT de Catalunya a https://is.gd/ugt_cat_llengua_treball.

D'altra banda, per rebre-la en format digital, envia un correu amb la teva adreça electrònica a: rmpuig_serra@catalunya.ugt.org, amb l'assumpte «ALTA», indicant-hi el teu nom. L'adreça només es farà servir per rebre la publicació.

La tragèdia de València: les raons de la geografia

Oriol Nel·lo, geògraf i professor de la Universitat Autònoma de Barcelona

Destaquen, en primer lloc, les explicacions dels geògrafs sobre la gènesi del fenomen meteorològic. En aquest àmbit, estan resultant particularment pertinents les aportacions de Jorge Olcina, catedràtic de la Universitat d'Alacant, expert en climatologia i riscos naturals. Olcina ha explicat de manera didàctica i entenedora el mecanisme físic que ha engendrat la DANA, ha indicat fins a quin punt està relacionat amb el procés de canvi climàtic i ha advertit de la necessitat de deixar lliures d'urbanització els cursos fluvials i les zones inundables. I recorda l'evidència massa sovint menystinguda en les darreres dècades: «No es pot construir a qualsevol lloc». Davant de l'increment previsible de la recurrència i la intensitat d'aquests fenòmens extrems, el geògraf ha proposat, així mateix, la introducció de noves mesures de protecció civil: un sistema d'alerta a la població similar al que existeix als Estats Units davant dels huracans o al Japó en relació amb els tsunamis.

Al costat de les explicacions sobre el fenomen físic, la geografia valenciana està aportant raonaments molt rellevants sobre la relació entre els riscos naturals i l'ordenació del territori. Així, per exemple, Josep Vicent Boira, ha assenyalat que «el model social i territorial valencià, que hem construït en aquests darrers anys, es troba fora de control davant dels nous desafiaments ambientals i climàtics». Això és així, diu Boira, perquè «l'analfabetisme funcional ha donat pas [...] a l'analfabetisme geogràfic i a l'oblit d'antigues prevencions». A més, «l'administració ha abandonat el mapa com a ordenador de presents i escrutador de futurs». Davant d'això —davant, per exemple, de les polítiques desreguladores que competien encara fa pocs dies per reduir la distància dels nous hotels a la línia de costa— cal «planificar l'espai amb caràcter supramunicipal, adoptar una activa política de gestió i govern del territori metropolità, limitar el creixement i la densificació urbana, protegir el territori, tot oxigenant-lo amb espais verd i naturals, mantenir l'equilibri del país, combatre amb decisió el canvi climàtic».

Les raons dels geògrafs valencians es refereixen també al govern del territori i a l'arquitectura institucional de l'estat. Joan Romero, professor emèrit a la Universitat de València, ha indicat que, davant processos complexos i d'ordre general com el canvi climàtic i els seus efectes, no es pot sostenir la noció de les competències exclusives de cada administració. Reptes d'aquesta mena només poden abordar-se «des de la coordinació i cooperació entre les parts que conformen l'estat.

És a dir, entre l'Administració general de l'Estat, les comunitats autònomes i els governs locals. Perquè aquests són els pilars de l'estat». Per això, caldria abandonar el clima de controvèrsia partidista permanent —que no s'atura ni tant sols davant dels grans drames— consolidar la lleialtat institucional i construir consensos sobre els temes bàsics, en un clima de lleialtat institucional.

El mateix Joan Romero ha proposat un programa per avançar en aquesta direcció, en l'àmbit específic de l'ordenació del territori i la gestió dels riscos:

- a) **Elaboració de plans d'adaptació al canvi climàtic** a escala regional i local. Aquests plans d'adaptació han d'incorporar mesures d'ordenació territorial, de canvis als sectors econòmics, de mobilitat sostenible, cicle integral, gestió de riscos, d'educació ciutadana i de comunicació a la població;
- b) **Adaptar la planificació i gestió de l'aigua**, en la seva doble consideració, com a recurs i com a risc, així com elaboració de plans de gestió de sequera per a escenaris de canvi climàtic.
- c) **Elaboració de programes d'adaptació** a curt i mitjà termini per a les activitats econòmiques més exposades als efectes de l'escalfament climàtic (agricultura i turisme).
- d) **La gestió de zones costaneres** i els previsibles efectes dels temporals al litoral ha de ser abordats amb enfocaments estructurals i no tant amb mesures reparadores.
- e) **Els protocols de gestió de les emergències**, així com la cartografia disponible, han de ser revisats i actualitzats davant la possibilitat de fenòmens extrems més freqüents i en qualsevol època de l'any.
- f) **Incorporar d'una vegada la visió metropolitana en la gestió territorial**.
- g) I finalment, però no en darrer lloc, **l'educació en canvi climàtic i en la gestió del risc i de les emergències** s'ha d'incorporar als currículums a tots els nivells: des de l'ensenyament infantil i no universitari fins als estudis de postgrau i màster.»

La tragèdia d'aquests dies, amb les seves pèrdues humanes i econòmiques, ens interpel·la a tots i fa evident la necessitat d'un tombant en les polítiques ambientals i territorials. En aquesta reorientació necessària, les raons de la geografia, tan clarament expressades, han de ser escoltades. **LT**

Extret, el novembre del 2024, de <https://oriolnello.blogspot.com>

La crisi hídrica, ha vingut per quedar-se?

Ferran Vallespinós, Dr. en Ciències Biològiques,
investigador científic del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i escriptor

Fotografies de l'ACAblog: aigua.blog.gencat.cat

Les sequeres formen part del clima mediterrani i, per tant, són d'aparició recurrent. Hi ha una publicació de l'Agència Catalana de l'Aigua, de l'any 2019, on es recopilen els principals episodis de sequera des de l'any 1566 que es té constància d'un greu episodi amb la pèrdua gairebé total de les collites de cereals a bona part de Catalunya. Per la seva part, el CEDEX (depenent del Ministeri de Transports) en el conjunt de la península, ha comptabilitzat 184 sequeres històriques; la primera de la qual es té coneixement, data de l'any 1059 aC, que va afectar l'àrea mediterrània.

Donat que les mesures instrumentals fiables (amb pluviòmetre i en un nombre representatiu d'estacions d'observació) no van més enllà de fa cent anys, cal explicar com es disposa de coneixement respecte a sequeres al llarg de més de dos mil anys. S'han emprat diferents mètodes indirectes com la dendrologia (grosor dels anells de creixement dels arbres, que són més estrets quan no plou), misses i processons a les parròquies per demanar pluja a Déu, quantitat d'impostos obtinguts per la producció de cereals, episodis de fam, etc. Encara que els registres d'avui en dia tenen una precisió molt diferent, el conjunt de coneixements del passat permeten concloure que les sequeres són recurrents a casa nostra, i darrerament amb una periodicitat propera a cada quinze anys.

També és important considerar que aquestes sequeres històriques (com també els fenòmens inversos, de pluges molt intenses amb inundacions catastròfiques) s'han produït en un moment anterior a l'època industrial, és a dir, quan encara no s'havien utilitzat de manera massiva els combustibles fòssils (gas, petroli i carbó) i no s'emetien gasos d'efecte hivernacle, responsables del canvi climàtic. En conseqüència, que a la conca mediterrània hi hagi èpoques en les quals plogui molt poc i es produeixin sequeres, és un fenomen natural.

L'efecte de l'alteració del clima per la quantitat de pluja caiguda no és evident ara per ara, a diferència de la temperatura de la qual es disposen d'una sèries de dades que demostren un increment tant a l'atmosfera com a l'oceà. És a dir, no està clar que s'estigui modificant la quantitat d'aigua que cau, però sí la intensitat dels fenòmens extrems, la seva freqüència i la manera de ploure torrencial (que fa menys aprofitable la pluja).

Els recursos hídrics naturals d'un territori són fonamentalment tres: l'aigua embassada als pantans, l'acumulada a la neu caiguda l'hivern i la freàtica (enterrada al subsol). Tots aquests tres recursos són alimentats per l'aigua de pluja (malgrat que fa uns mesos, l'ACA va dir en un lamentable cartell que «L'aigua no cau del cel»). La capacitat humana de modificar els recursos naturals d'aigua en positiu es limita a la construcció de pantans i a la protecció d'aquífers

(també del seu esgotament, de la contaminació o de la salinització), però l'ocupació del territori ha impermeabilitzat una part important del sòl i dificulta la recàrrega dels dipòsits subterranis d'aigua.

A casa nostra, darrerament, s'ha afegit un quart recurs no natural, que són les dessaladores, plantes que converteixen l'aigua de mar en aigua potable. Els inconvenients en aquest cas són bàsicament dos: són instal·lacions molt poc sostenibles si funcionen amb energies que no siguin renovables, perquè el seu consum elèctric és molt elevat, i el preu de l'aigua resultant és també molt alt. No obstant això, sembla que les polítiques hídriques que s'anuncien confien en el desplegament de dessaladores per pal·liar els efectes de futures sequeres, que ben segur arribaran quan encara no hem sortit del tot de l'actual.

Un cop vist de quins recursos disposem, analitzem ara les demandes. Per què necessitem l'aigua? Per a tot: el nostre cos és un 70% aigua i la vida, en forma d'unes primeres molècules, va sorgir de l'aigua. Les principals tipologies de consum són: aigua sanitària o de boca (l'aigua domèstica), l'aigua que fa servir la indústria i que sovint queda segrestada en les coses que fem servir (l'anomenada petjada hídrica: per exemple, la fabricació d'un pantaló vaquer requereix uns 2.000 litres d'aigua), agricultura i ramaderia (un quilo d'alvocats, 1.700 litres i 14.000 litres d'aigua per quilo de carn de boví, dades que poden semblar sorprenents) i també l'aigua associada al nostre estil de vida i que no és estrictament sanitària (piscines, regs urbans i de jardins, neteja de vehicles i de carrers, etc.).

Cal afegir a aquest llistat un altre ús de l'aigua que sovint passa desapercbut. És l'anomenada «aigua ecològica», necessària per exemple per mantenir un cabal mínim als rius que permeti la vida de l'ecosistema i fins i tot un paisatge de qualitat. No val fer balanços de disponibilitat i necessitats sense tenir en compte aquest volum que la natura demana. Per exemple, amb la sequera que encara patim, s'han reduït les dotacions pels cabals ecològics.

El conflicte es planteja quan en un territori les demandes superen les disponibilitats. És evident que en un espai primigeni, sense l'ocupació humana, les sequeres només produïen estrès a la vegetació, que evolutivament estava adaptada a les condicions del clima i res important succeïa. Amb el que anomenem «civilització», les sequeres tenen uns efectes que poden arribar a ser devastadors. Per qui viu a una gran ciutat, seran molèsties (menys pressió l'aigua de l'aixeta i potser restriccions) però a països del Tercer Món (i arreu a l'edat mitjana, per exemple) suposava (i suposa) fam i mort si les collites no són viables per manca d'aigua.

També en el cas de l'aigua existeixen desigualtats descoratjadores que caldria superar amb prioritat des d'un posicionament d'esquerres. L'Organització Mundial de la Salut estima en 2.000 milions el nombre de persones que ara mateix no tenen accés a aigua potable a tot el món. Un dels objectius de Desenvolupament Sostenible, impulsats per l'ONU, estableix «aigua neta i sanejament: assegurar l'accés universal a l'aigua potable i proporcionar instal·lacions sanitàries adequades per a mantenir una correcta higiene». Aquest objectiu és per l'any 2030, d'aquí a quatre dies. Lamentablement, un cop més estem lluny d'assolir els objectius que nosaltres mateixos ens marquem.

Per tant, una cosa són les sequeres com a fenomen natural i l'altra són les conseqüències en el nostre model actual de societat, que és extraordinàriament feble enfront de les dificultats en la disponibilitat de recursos (també passa el mateix amb l'energia). Què es pot fer? Ho repassarem breument.

En primer lloc, cal reconèixer que hi ha decisions del passat que no tenen marxa enrere, com la dèria de situar demandes a llocs on no hi ha suficient aigua. És evident que el conjunt de la conca del Besòs i del Llobregat no tenen prou recursos hídrics per abastir els més de cinc milions d'habitants de la conurbació barcelonina, ni tan sols per l'aigua de boca. Això s'ha solucionat durant els darrers cinquanta anys portant aigua d'altres conques (el transvasament del Ter, de fins a 200 hectòmetres cúbics a l'any) i, quan això tampoc ha estat suficient, amb la gran dessaladora construïda al Prat. Ara l'aigua sanitària està garantida, però pensar que perquè això passa als barcelonins, ja està tot solucionat, és una visió metropolitana-cèntrica equivocada.

Caldria, en primer lloc, no repetir errors del passat i no posar noves demandes d'aigua a territoris sense prou recursos.

La viabilitat hídrica hauria de ser un dels condicionants de l'urbanisme, més enllà del risc d'inundació que sí que es considera, per exemple.

En segon lloc, contra les sequeres es lluita quan hi ha prou aigua (com els incendis forestals, que s'han de combatre a l'hivern), és a dir, preparar les infraestructures necessàries per quan vinguin. I en el cas de Catalunya, és evident que els governs de la Generalitat fins ara no han fet cap obra hidràulica significativa per prevenir una nova sequera, després del gran ensurt de 2007-2008, i així ens ha anat en la nova sequera que estava anunciada. Ara es parla de reaprofitament i una munió de dessaladores: si els que manen creuen que aquesta és la solució, l'únic que cal exigir és que vagin per feina.

Però sobretot hem d'avançar cap a una nova cultura de l'aigua, fonamentada en l'estalvi i el reaprofitament. Pel que fa a l'estalvi, poc es pot fer ara mateix en el cas de l'aigua sanitària amb consums mitjans propers al límit que marca l'OMS. També hi ha poc marge en l'ús industrial, però cal estar amatents a una nova reindustrialització que s'anuncia per a Catalunya. Finalment, els usos agrícola i ramader (que suposen més del 70% del consum d'aigua al conjunt del país) tenen potencialitat d'optimització (tipus de reg, per exemple) però sempre amb cura i amb ajuts per les despeses econòmiques que suposa tot plegat.

Fins i tot, seria prudent imaginar una situació catastròfica en la qual amb estalvi, reaprofitament i dessaladores encara manqui aigua. Llavors no hi haurà més remei que portar-la d'on n'hi hagi, sigui amb vaixell (solució molt cara i molt poc sostenible) o amb canonades. I aquí ho deixo. Estudiar aquest cas no vol dir fer res; significa únicament estar preparat per a un futur en el qual el canvi climàtic només empitjorarà la situació actual.

L'ànima de la fruita

Fotògrafies de Marién Moreno

Textos de Laura Pelay

Coordinació del projecte: Alicia Buil, secretària del sector agroalimentari de la UGT FICA Catalunya

Pelar una poma. Menjar un préssec. Tastar una nectarina. Aquestes són accions quotidianes que fem habitualment sense pensar quines realitats hi ha al darrere.

En una societat en què els problemes mediambientals cada cop angoixen més, s'imposa el comerç de proximitat perquè aquest planeta sigui sostenible.

Però estem fent un bé a la terra, si els treballadors i treballadores que cullen i cuiden el camp ho fan en condicions indignes? Què s'amaga darrere de cada peça de fruita que ens arriba a taula?

L'ànima de la fruita és el testimoni fotogràfic de la UGT FICA de Catalunya on la Marién Moreno capta a través de la seva càmera el patiment, la vulneració de drets i la desigualtat que pateixen els temporers i les temporeres a la Catalunya del segle XXI.

En la recol·lecció de la fruita treballen fonamentalment persones de col·lectius vulnerables. Moltes d'elles arriben a les comarques de Lleida de pas. Als obstacles burocràtics, s'hi afegeixen molts cops les dificultats de l'idioma. Però el problema cabdal radica en el desconeixement dels drets que les emparen. Per aquest motiu, la tasca de divulgació i ajuda que es fa des de la UGT FICA Catalunya és fonamental.

Els temporers i temporeres de la fruita es contracten per jornades. En l'època de recol·lecció poden omplir entre 40 i 50 cubells d'uns 12 quilos en una hora. En total, al final del dia les seves esqueses hauran transportat 6.000 quilos de fruita. Desconeixedors dels seus propis drets, s'obvia majoritàriament la prevenció i la salut laboral.

El canvi climàtic també ha afectat la recol·lecció de la fruita. Aquesta cada cop es fa a temperatures més altes. Problemes de cops de calor, malalties associades a problemes musculoesquelètics són cada vegada més freqüents i també atempten contra el dret a tenir una feina digna.

Als temporers se'ls ha de garantir una feina i salari dignes. Actualment, qui els contracta (empreses, ETT...) està pagant salaris inferiors al salari mínim interprofessional. Això amb la connivència de les patronals agràries catalanes, que no volen reconèixer el salari mínim interprofessional al Conveni Agropecuari de Catalunya.

El Conveni Agropecuari de Catalunya estableix que a aquelles persones que viuen a més de 70 quilòmetres del lloc on treballen se'ls ha de facilitar un habitatge o lloc on viure amb garanties.

Les empreses vulnereu sistemàticament aquest dret, i els treballadors i treballadores es busquen la vida malvivint en assentaments i campaments en condicions infrahumanes que atempten directament contra la seva dignitat i condicions de salut.

Les condicions de vida són esperpèntiques per a tothom, però encara ho són més per a les dones, que es veuen afectades per una discriminació afegida pel fet de ser majoritàriament migrants, pobres i amb pocs estudis. La igualtat de gènere també és un repte que hem d'afrontar. L'agenda social, política i sindical per transformar el camp català ha de garantir la dignitat de les dones.

El Yassin. La Farida. El Souleymane... tots són noms anònims. Noms als quals el sindicalisme de classe que representa la UGT FICA Catalunya s'ha conjurat perquè puguin tenir una vida i feina dignes. «La nostra tasca és ingent, però no pararem fins que aquestes persones siguin tractades com es mereixen.»

Pots trobar el calendari d'exposicions de L'ànima de la fruita i accedir al llibre digital homònim a través de la web www.ugtfica.cat.

Marién Moreno va néixer a Barcelona. Es va llicenciar a la Universitat de Barcelona en Belles Arts i paral·lelament va cursar els cinc anys d'estudis fotogràfics a l'IEFC de Barcelona. Després es va traslladar a viure a Berlín, on va començar estudis de doctorat. Des de l'any 2006 treballa a l'empresa SEAT, al departament d'R+D, i és afiliada i delegada sindical de la UGT FICA Catalunya.

Malgrat no ser la seva ocupació principal, ha continuat exercint el fotoperiodisme com a eina per reivindicar la vulnerabilitat social i donar veu a col·lectius i/o realitats amagades.

Els seus treballs més recents són:

- «Estètica insostenible»; guanyadora Unzip Arts Visuals 2023 en la modalitat Fotografia i Societat
- *El Prat*, reportatge de fotoperiodisme, Festival Gollut 2021
- «Schlag. El sacrificio de un deporte»
- Reportatge de fotoperiodisme, Festival Gollut 2018
- VI Festival de fotografia Mirades, Torroella de Montgrí, 2018
- Pati Llimona, 2019

L'escola d'adults d'autoformació i llengües al Raval Maria Rúbies, un món d'oportunitats

CFA Maria Rúbies. Fotografies de Marc Parera Fort

«**T**reballo cada dia i solament tinc lliure els dimarts i dijous a la tarda», «Solament em puc escapar de la feina als migdies», «Jo treballo en el sector de la restauració i cada 15 dies em canvien el torn», «De vegades estaré una setmana sense venir», «Em cal el B1 de català», «Voldria una base d'anglès i francès per reforçar el que faig a Turisme», «Necesito español para arraigo», «Em demanen l'ESO per a una feina», «Vull anar a la universitat», «Em demanen un certificat oficial del Marc Europeu de les llengües», «Vull accedir a un grau superior/mitjà»...

Aquestes són les demandes amb què ens trobem els docents i l'administració del Maria Rúbies cada dia durant tot el curs, i a les quals gairebé sempre podem respondre amb gran satisfacció: «Sí, obrim de 9 del matí a 8 del vespre i no tanquem al migdia», «Sí, pots passar quan vulguis, que sempre hi trobaràs professorat disposat a ajudar-te», «Sí, TOTS els cursos són gratuïts, solament has de pagar 25 euros (en concepte de materials, activitats, sortides...) quan et matricules (i els afiliats a la UGT, ni això)», «Sí, en la immensa majoria de casos tenim franja de matí i tarda», «Sí, emetem certificats oficials d'aquestes quatre llengües, d'ESO, de cursos d'accessos...».

Perquè, gràcies a la nostra història, al medi on ens trobem immersos i al tarannà dels que hi han passat, el CFA Maria

Rúbies acollim totes aquelles i aquells alumnes que, per circumstàncies personals, no podrien estudiar en cap altre centre. Aquesta particularitat, de la qual ens sentim molt orgullosos, és producte d'una barreja de fets. Som un centre de formació de persones adultes públic que depèn del Consorci d'Educació de Barcelona. Estem situats a la primera planta de l'edifici que el sindicat UGT ocupa a la rambla del Raval i abans al que ocupava a la Via Laietana, i vam néixer d'un conveni entre el Departament d'Educació i el sindicat, el qual ens ha proveït durant tots aquests anys d'una seu física. Tot això ha contribuït a fer-nos tal com som. Sensibilitzats des de l'inici per la conciliació de la vida laboral i els estudis, hem estat pioners en l'autoformació guiada, els horaris flexibles i l'atenció continuada. Arrelats en l'entorn i alhora oberts al món, hem tingut alumnes de la ciutat i de fora de la ciutat, joves i no tan joves, autòctons i nous; alumnes amb motivacions diverses, alumnes que volien reprendre uns estudis estroncats, aconseguir una feina, oposar, millorar professionalment, aprendre un idioma, socialitzar... I entre tots i totes hem creat aquesta família, on sempre hi ha un docent per respondre una pregunta i un/a alumne/a per fer-la, on s'estudia, on s'ensenya, on s'aprèn, on es respira bon ambient, on tothom té una (altra) oportunitat i on tothom és benvingut i benvinguda.

Una mica d'història

L'aula Maria Rúbies va ser inaugurada el 8 de setembre de 1997 (Dia Internacional de l'Alfabetització). Inicialment, el centre es va obrir amb 4 mestres de primària i, en l'actualitat, treballem una plantilla d'11 docents (10 de secundària, entre els quals hi ha una plaça a mitja jornada, una mestra i una administrativa). L'acord mantingut des del començament és que la plantilla es completa a proposta de la UGT.

A l'octubre de 2003 apareix al DOGC número 238/2003 la creació del Centre de Formació de Persones Adultes Maria Rúbies. Des del curs 2003/04 s'estableix el primer equip directiu del centre. També des del curs 2003-04, en aplicació de l'acord signat per la UGT i la Direcció General de Política Lingüística, es col·labora amb el programa «Voluntaris per la llengua». L'acció consta d'ensenyants voluntaris que es comprometen a parlar amb un voluntari aprenent com a mínim 10 hores prorrogables tantes vegades com ho desitgin. Actualment el centre adreça tots els alumnes que ho desitgen als serveis de voluntariat dels centres de Normalització. Així mateix promou el voluntariat i l'intercanvi lingüístic entre l'alumnat del centre.

Què oferim?

L'ESO i el CAM (el curs d'accés a grau mitjà)

El nostre centre està obert a tothom. Oferim diversos ensenyaments, per la qual cosa és fàcil trobar alguna proposta que encaixi amb les necessitats i gustos de l'alumnat. Per exemple, posem a l'abast de les persones l'obtenció del GESO (Graduat en Educació Secundària Obligatòria) amb la possibilitat de superar simultàniament el CAM (Curs específic d'accés a grau mitjà) amb un pla prioritari que, mitjançant el treball presencial amb el suport del professorat a l'aula d'autoformació, garanteix l'aprenentatge dels continguts curriculars i la superació dels mòduls.

Les llengües

També proposem ensenyaments d'idiomes que es cursen presencialment: català (nivells A1, A2, B1), castellà (nivells A1, A2, B1), anglès (nivells A1, A2.1, A2.2) i francès (nivells A1, A2.1, A2.2). L'obtenció de certificats finals d'aquestes llengües permet accedir a les Escoles Oficials d'Idiomes sense haver de realitzar una prova de nivell.

Els accessos a la universitat i a graus superiors

Per últim, impartim la preparació de la prova d'accés a la universitat per a les persones que no hagin acabat el batxillerat i que hi vulguin entrar. Hi ha dues modalitats (per a més de 25 i per a més de 45 anys). La diferència principal es basa en el nombre de matèries per superar.

En canvi, si el que volen és accedir a un Grau Professional, poden cursar la prova d'accés a Grau Superior (cal tenir 19 anys l'any de la prova) o, com hem proposat abans, el curs específic d'accés als cicles de grau mitjà (cal tenir 16 anys l'any de la prova).

Singularitats

La nostra escola distribueix els ensenyaments en dues franges horàries. Per a la majoria dels nostres estudis tenim un torn de matí i un torn de tarda, la qual cosa facilita l'encaix de l'alumnat amb la jornada laboral o amb situacions familiars i personals diverses.

El contingut dels Cursos d'Accés a la Universitat i Grau Superior està disponible en cas que l'alumnat no pugui assistir regularment a classe. Això permet seguir les diferents assignatures i facilita assolir el nivell que es demana a la prova final.

El cost de tot el curs són només 25 euros en concepte de material i per a les persones afiliades a la UGT en suposa la gratuïtat (si s'acredita formalment).

A més a més, si les places ho permeten, la matrícula al nostre centre permet cursar dos ensenyaments diferents de manera simultània. Això facilita un millor aprofitament dels recursos. Per exemple, algú que vulgui accedir a un Grau Superior i, alhora, reforçar l'anglès, pot superar els dos ensenyaments elegits en un curs.

Un altre element singular de la nostra escola és el francès. Som l'única escola d'adults de tot Barcelona que posa a l'abast aquest ensenyament.

Per últim, un avantatge cabdal és l'atenció personalitzada. Des del primer moment, proporcionem un contacte a través de WhatsApp que ajudarà en el procés de la matriculació i farà la tutoria corresponent. A més a més, per a nosaltres és molt important que l'aprenentatge es dugui a terme en un entorn agradable. Hi dediquem tot l'esforç i ens alegra obtenir les bones valoracions de què disposem com a resposta a les nostres accions.

L'autoformació

L'autoformació implica una metodologia de treball que impulsa els recursos autònoms per assolir el contingut. Ara bé, hi ha suport a l'aula que dona ajuda per integrar el coneixement d'una manera satisfactòria. Per facilitar-ho, el CFA Maria Rúbies està obert cada dia de 9 del matí a 19:50 del vespre i qualsevol persona pot assistir a l'escola per continuar el seu aprenentatge.

Dividim l'aula d'autoformació en «racons», amb algun element simbòlic que el caracteritza. El racó de comunicació disposa d'un alfabet, el de socials té un globus terraqüi i, per

últim, el científicotecnològic un Einstein de miniatura. En aquests espais s'hi troba un professional que pot donar resposta a consultes sobre l'àmbit del qual n'és especialista.

L'autoformació no està tan pensada per a les llengües, les quals demanen la motivació de la interacció oral regular, com per al GES i els accessos a graus i a la universitat.

Una peça clau per al barri

La nostra escola està implicada al barri on està emplaçada i és un punt d'accés tant de persones migrants que comencen una nova vida com de gent del barri, de la ciutat o de ciutats properes a Barcelona. Per aquest motiu, realitzem col·laboracions amb entitats que poden ser útils per al nostre alumnat. A més a més, el nostre desig és oferir diversos ensenyaments de qualitat, però també donar opcions a l'alumnat un cop finalitzats els estudis amb nosaltres. Això, de vegades, significa orientar-lo cap a centres propers.

Per donar a conèixer el barri, també duem a terme sortides i activitats culturals dins de les classes. Això permet apropar la cultura, l'art i les diferents propostes del barri i de la ciutat al nostre alumnat.

Valoracions del nostre alumnat

Una de les màximes satisfaccions que obtenim són les valoracions positives del nostre alumnat. Us en fem un recull: **Lola Marloy:** «Sens dubte, els professors són el cor d'aquesta escola. El seu professionalisme i dedicació són evidents a cada classe. No només tenen un coneixement profund de les

matèries, sinó que també mostren una increïble empatia i paciència. Sempre estan disposats a oferir suport addicional i adaptar els seus mètodes d'ensenyament per satisfer les necessitats individuals dels estudiants, cosa que és crucial per a un bon desenvolupament acadèmic.

A més, l'escola manté un ambient inclusiu i segur on els estudiants se senten respectats i valorats.

Moltes gràcies!

See you!»

Carmen Cubero: «He estudiado durante 9 cursos, estudiando inglés i francés, y me he sentido muy en armonía, tanto con el profesorado como con el ambiente en general.»

Abdulio: «Wonderful school with very responsive teachers who love what they do and want to teach ♥»

Solte Man: «Mi calificación es de más de cinco estrellas porque esta escuela tiene personas maravillosas, maestr@s maravillosos y también personas responsables, te sientes como con familia.»

I perdoneu aquest final amb autobombo, però no ens podem estar de donar veu a l'alumnat que ha passat pel nostre centre i que ha tingut la bondat d'explicar-nos com s'hi ha sentit. Perquè a vosaltres només us cal mirar els comentaris de Google i tindreu una idea del que pensen. Nosaltres, que els hem conegut, que els hem tractat a classe, en festes i activitats vàries, hem tingut el privilegi de comprovar que la nostra feina importa i que volen que ho sapiguem. I contentes i contents, ho compartim.

Pietro Del Soldà, filòsof, autor, presentador de ràdio i professor universitari

Il·lustracions de Ainara de Dios (basats en imatges de Wikipedia)

Hi ha un espectre que aguaita Europa, de fet al món sencer, que s'arrossega fins als plecs més recòndits de les nostres consciències. Però no és el comunisme del qual parlaven Engels i Marx en l'inici del *Manifest del Partit Comunista*, ni evocar aquest fantasma indueix a cap inspiració revolucionària. És un procés més capil·lar, poderós, omnipresent, capaç de modelar profundament les nostres vides.

És el retrocés del pensament crític.

És a dir, l'erosió de la nostra capacitat de conèixer i interpretar el món més enllà dels esquemes mentals que d'algun mode ens inoculen, gairebé sempre inadvertidament, les grans transformacions que avui afecten la tecnologia, l'economia, la política, la cultura, però també les relacions entre les persones.

Encara que la quantitat de coneixements, de dades, de què disposem creix a passes de gegant, juntament amb, afortunadament, el nombre de persones que hi tenen accés, sembla cada vegada més difícil aprehendre críticament la realitat i elegir en quina direcció avançar.

Cada vegada és més difícil detectar les contradiccions inherents als processos socials i econòmics, la qual cosa —penso en la teoria crítica de l'Escola de Frankfurt, de [Theodor W.] Adorn, [Max] Horkheimer, [Ernst] Bloch, [Herbert] Marcuse—, és l'ofici del crític. Un ofici no solament teòric, sinó polític, que posa en relleu les desigualtats socials i econòmiques produïdes per aquestes contradiccions.

I, sobretot, cada vegada és més difícil connectar la informació que rebem, però també les opinions que ens anem formant, amb la que per als grecs era la forma més elevada de

coneixement, a la qual, per exemple, el Sòcrates de Plató va dedicar tota la seva vida. És a dir, l'autoconeixement —aquest coneixement també indefinible, oscil·lant com un somni, el denomina també Sòcrates—, sempre en evolució, no reduïble a una doctrina, i, així i tot, necessari.

No obstant això, no hem de deixar d'intentar connectar els coneixements particulars individuals amb aquesta forma més àmplia de coneixement.

Si hi ha una lliçó que ens ha arribat intacta de la filosofia dels primers grecs, és aquesta. És a dir, la sensació de desconcert que sentim davant un món imprevisible, les vacil·lacions que ens embarguen d'ansietat, d'incertesa, gairebé en cada cruïlla que ens presenta la vida, no sols professional, política, sinó també en la nostra esfera més íntima. Deriven justament d'aquí, de la nostra falta de disposició a aquesta recerca socràtica del jo que es desenvolupa precisament com a pensament crític, a

través de l'*elenchos*, la refutació dialèctica de creences, estils de vida i opinions que dominen la societat, encara que sovint no tinguin precisament cap base racional.

En el món globalitzat, aquest és el problema, s'està imposant un paradigma, diguem, oposat a l'*elenchos*. Res ens indueix a la refutació, al pensament crític. I una altra dificultat sorgeix del fet que aquest paradigma és polifacètic, és a dir, té mil cares, no és fàcil d'identificar, i molt menys de contenir.

És elusiu. En paraules d'Aristòtil, es diu de moltes maneres, perquè s'alimenta de moltes fonts, es manifesta a través de processos molt diferents entre si, aparentment desconnectats.

Doncs bé, mantenir units aquests processos que avui governen el món, i que ens allunyen de nosaltres mateixos i de

la nostra capacitat de veure críticament la realitat, per a abastar-los, en canvi, amb una mirada unitària i captar el fil vermell que els uneix, és potser una tasca ineludible per a la filosofia del segle XXI.

El somni de la crítica, en definitiva, només pot arribar a la seva fi si ens esforcem per captar les connexions profundes entre diversos processos en curs, temes que ara enumeraré, però alguns dels quals ja hem tractat en aquest cicle de *Les paraules de la filosofia*.

La primera és la digitalització de les nostres vides. «La xarxa» i la intel·ligència artificial concentrades en mans d'uns pocs, els anomenen *gigacapitalistes*, l'oligopoli dels quals amenaça el lliure mercat i es beneficia de cadascun dels nostres actes comunicatius, missatges, comentaris, imatges, amistats. Estan modelant a poc a poc les identitats, els coneixements, en definitiva, la nostra visió del món, la forma en què construïm les relacions personals, accelerant una veritable transformació de les nostres vides. Un filòsof d'aquestes coses anomenat Luciano Floridi ha rebatejat la nostra condició entre *online* i *offline* com la *onlife*.

Després, hi ha la imposició hegemònica, gairebé, d'un model d'existència egoista i molt competitiu, viscut gairebé en tots els àmbits [...]. Es competeix a tot arreu, des de l'escola a la feina, des de l'estatus econòmic a l'aparença física o la vida amorosa. És feliç, o això es creu, qui guanya la carrera.

Tercer procés, el malestar psicològic, molt estès sobretot entre noies i nois, provocat per un sentiment d'inadequació enfront d'uns estàndards estètics i econòmics inassolibles, però no per això menys eficaç, encara més, fins i tot més, a l'hora d'orientar les nostres eleccions, condicionar els somnis, les ambicions, els projectes de vida.

En quart lloc, la transformació del debat públic en una confrontació cada vegada més polaritzada, alimentada per la fam de certes granítiques i també de còmodes simplificacions de la complexitat, està impregnada d'aquesta

còlera. Un debat sovint estèril, que sol desenvolupar-se entre opinions oposades, madurat dins de veritables bombolles de comunicació, les famoses cambres de ressò, que reuneixen el semblant amb el semblant.

La consegüent *dialelefòbia*, neologisme dels nostres temps, que dificulta no sols la confrontació amb els qui opinen diferent, sinó fins i tot amb amics i familiars. Millor interposar el filtre d'un xat, d'un missatge de text o d'un missatge d'àudio, pensen molts, perquè la confrontació en viu, fins i tot amb un ser estimat, sempre genera més ansietat.

Sisè, la solitud de milions de persones que no tenen, com confirmen moltes enquestes, veritables amics amb els quals obrir-se i confiar. Una primera ministra britànica, Theresa May,

li va donar el nom de «la plaga nacional», però és un problema en gairebé tots els països més

«desenvolupats». Les metròpolis on transcorren les nostres vides, que també solen estar abarrotades de relacions, amb noves trobades que es consumeixen ràpidament, són l'escenari on practiquem una solitud compartida.

Setè.

L'afebliment de la democràcia com a forma política, també com a forma de vida, amenaçada. Això sí, no

sols per les potències liberals que l'assetgen amb

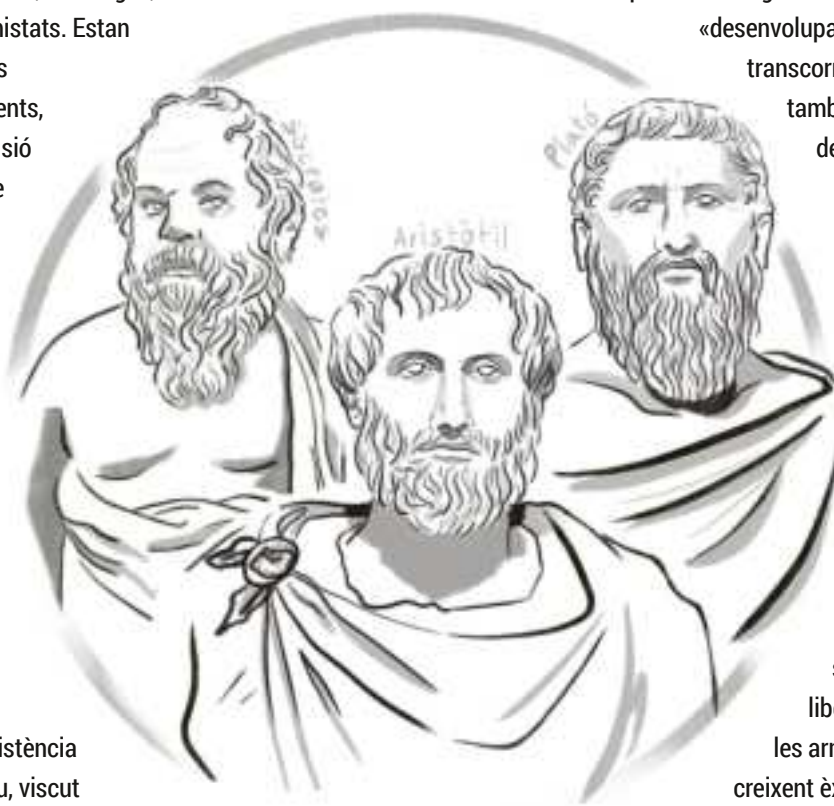
les armes en els punys, o pel creixent èxit dels populismes

nacionalistes, sinó també per la

progressiva dissociació de la llibertat individual

del sentit de la responsabilitat, de la cura, de la proximitat als altres. El principal risc per a la democràcia, en definitiva, no sembla venir de Moscou, Teheran o Pequín, sinó que sorgeix dins de cadascun de nosaltres.

La concepció de la justícia —i arribem al vuitè punt— com a justícia dels tribunals, és a dir, com un criteri extern, desvinculat de la nostra molt personal i privada cerca de la felicitat. Una justícia superficial basada en l'aparent concordança entre els nostres actes, o millor dit, allò que dels nostres actes que arriba als ulls dels altres i el dictat de les lleis. I si després, sense ser vistos, podem comportar-nos injustament, potser evadint impostos o incomplint

impunement altres normes de convivència civilitzada, doncs encara millor.

Novè, l'encadenament del desig i la voluntat de posseir els qui ens agraden, obtenint la confirmació contínua de la nostra capacitat seductora i eliminant així aquest element de privació, de manca, que per al desig és estructural, fins i tot genètic. El mite ens diu que la mare d'Eros és la *penia*, la pobresa. Una manca que és evident fins i tot en l'etimologia de la paraula *desig*.

Desè procés, o punt: l'obsessió per la identitat individual que ens fa a tots descendents de Narcís, reflectint-nos sempre en aquesta brillant superfície tàtil que potser és encara més perillosa que l'estany en el qual va acabar ofegant-se el jove del mite.

Onzè punt. L'èxit creixent d'una forta identitat col·lectiva, ètnica, religiosa, nacional, política... És a dir, d'aquest «nosaltres» agressiu i protector que tranquil·litza els nostres enfront de les incerteses del món en ebullició i augmenta l'hostilitat cap als diferents, tornant a posar de moda l'oposició amic-enemic teoritzada pel jurista alemany, nazi, Carl Schmitt, com a essència última del polític.

L'últim punt, el dotzè, en una llista totalment provisional, per descomptat, és la degradació de l'amor, viscut amb massa freqüència com l'única possibilitat de ser feliç en una societat àrida i esgotadora, de la qual és millor fugir perquè hi ha molta frustració. Un amor compensatori, en definitiva, que sovint corre el risc, no obstant això, de materialitzar-se en una il·lusió, la d'una relació sentimental viscuda com una fusió dels dos en un, una fusió que esborra les diferències, eleva el pont elevador entre la parella i la resta del món. És una il·lusió que tard o d'hora porta amb si fatalment la decepció generada per la reparició de les diferències entre els dos pols de la parella, i en molts casos també la pèrdua, sovint tàcita del control de la persona estimada.

Aquestes, dotze —però, podrien ser encara més— són només algunes de les cares del nou món en què vivim. Són processos molt diferents, aparentment incomparables al que té a veure el malestar de la joventut, amb l'auge del populisme o l'extensió de la intel·ligència artificial.

Res en alguns aspectes, molt si els mirem amb ull crític. Tots són fenòmens que cal analitzar individualment en un primer moment, per descomptat, però l'esforç decisiu per a entendre'ls de veritat és, després d'analitzar-los un a un, connectar-los, és a dir, captar les tendències subjacents que els uneixen, que els relacionen.

Crítica i *crisi* són dues paraules germanes, que descendeixen del mateix pare, el verb grec *krínō*, 'jutjo', 'distingeix', 'discerneix'. Un verb que originalment s'utilitzava en agricultura al final de la collita del blat, quan se separava el gra de la palla.

Posteriorment, després d'haver transitat a l'esfera jurídica ja en les obres d'Homer, *krínō*, i sobretot el substantiu *krísis*, adquireix un significat negatiu quan entra en l'àmbit mèdic; es parla, per exemple, de la fase crítica d'una malaltia.

Germana de *crisi*, la paraula *crítica*, per al pare de la crítica moderna, Immanuel Kant, indica

l'examen de la raó i dels seus límits en l'àmbit cognoscitiu, *La crítica de la raó pura (Kritik der reinen Vernunft)*, primera obra mestra de Kant en l'àmbit

eticomoral, la crítica de la raó pràctica i estètica, la crítica del judici.

Doncs bé, avui dia, potser el repte al qual s'enfronta el pensament crític sigui precisament el de connectar, associar, comparar... Captar l'essència comuna i les contradiccions bàsiques d'una fase històrica que fa un ús extensiu d'una racionalitat instrumental, hiperdesenvolupada i parcel·lada, i que corre així el risc, com diu un vell refrany, de no deixar-nos veure el bosc a causa dels arbres. **L**

Transcripció de l'episodi emès el 8 de juny 2024 del programa *Le parole della filosofia* ('Les paraules de la filosofia') a la RAI Radio3 (Itàlia)

Trabucaires festius de Catalunya: explosió de tradició, cultura i festa popular

Tere Tarruella Camps, expresidenta de la Federació Coordinadora de Trabucaires de Catalunya i trabucaire de Sant Andreu de Palomar

Fotografies de la FCTC

A les acaballes dels anys setanta i principis dels vuitanta, els ajuntaments van tenir un paper clau en la transformació social del país. La nova Catalunya sorgida de la transició es va construir també a partir de la conquesta democràtica dels governs municipals i del creixement associatiu, molt desitjat i esperat. La cultura popular catalana ressorgia amb força. Les arrels, les tradicions i la història tan maltractada per la dictadura, van tornar a tenir pes i presència entre una població que sortia d'un malson de quaranta anys.

El nou model festiu va ser generat gràcies a l'impuls popular, configurant-se la festa a partir de les aportacions dels grups i les colles, en un procés evolutiu al qual s'adaptà l'administració. Els elements tradicionals van seguir evolucions diferents en l'àmbit col·lectiu i apareixen gegants, diables, capgrossos, cavallets, ball de bastons, sardanistes, castellers i trabucaires, entre altres elements de cultura popular.

La vida associativa és una de les característiques més significatives de l'activitat cultural de Catalunya i això es concreta en el nombrós conjunt de federacions, entitats i associacions que hi ha al territori. Les festes i manifestacions de la cultura popular i tradicional del país són part del patrimoni immaterial català i un valuós llegat que es transmet de generació en generació.

La cultura trabucaire: tradició i passió

Història, tradició, foc, acompanyament, fer gala, alertar, posar sobre avis, són elements primordials de la festa celebrada al carrer. Convidar a la participació, al compromís de ser-hi i donar a conèixer la tradició festiva és l'ingredient iniciàtic de l'associació de les persones que, des de diferents manifestacions festives, contribueixen a enriquir la cultura popular i, ensems, la cohesió social.

Pel que fa als trabucaires festius, és durant la primera part dels anys vuitanta que es comencen a formar i constituir noves colles, a banda de les hereves de la tradició trabucaire com el Tro Gros de Súria, Solsona, Camps o Cardona. Per tot això, la festa al carrer és més festa si ens sentim acompanyats amb les intervencions dels trabucaires.

Els trabucaires

Un trabucaire és una persona armada amb un trabuc. El terme s'aplica tant als combatents o bandolers catalans de segles passats, com als qui duen a terme activitats folklòriques amb aquestes armes. També se'ls coneix a determinats indrets amb el nom de *galejador*. Aquesta denominació apareix sovint en intervencions associades amb balls i danses i s'usa de forma habitual a Súria i Centelles.

Els actuals trabucaires animen la gent amb l'esclat dels seus trabucs, a les festes majors de molts pobles i ciutats. Intervenen en seguicis, cercaviles, trobades, processons, actes d'homenatge, etc. La seva acció, bàsicament d'acompanyament, consisteix a galejar o fer gala, és a dir, llançar trets en l'aire amb gran soroll per anunciar un fet festiu i transmetre l'alegria que l'acompanya, com ho són també els repics de campanes, l'esclat dels coets o les canonades, en definitiva el soroll de la festa. A més de participar en desfilades o cercaviles, es poden trobar en algunes danses, acompanyant determinades colles de caramelles, fent de protagonistes de despertades, matinades o albaes, acompanyant autoritats i persones il·lustres, intervenint en peces de teatre popular, etc. És ben ostensible el paper dels trabucaires a les despertades i matinades: el soroll dels seus trabucs ajuda a despertar grans i petits. En general, recorren els carrers sols o de vegades acompanyats de grups de música, s'aturen en determinats indrets, carrers o places i fan la seva actuació.

Promoció de la integració de les dones a les colles trabucaires: una iniciativa fonamental

Actualment, les colles de trabucaires tenen una composició mixta d'homes i dones, però encara es conserva un predomini masculí, un 70% d'homes i 30% de dones (tot i que hi colles que estan al 50% o més). Tanmateix, en el tradicional món de les colles, un canvi significatiu s'està produint des de fa uns anys. La Coordinadora de Trabucaires de Catalunya ha pres la iniciativa i fomenta un moviment que promou activament la integració de les dones.

El paper de la dona dins de les colles trabucaires ha evolucionat ràpidament en els últims temps, reflectint un canvi cultural profund. La seva entrada decidida no només les ha

enriquides, sinó que també ha contribuït a fer-les més equitatives i justes. Actualment, ja hi ha dones en moltes juntes directives i també n'hi ha que són caps de colla. La Federació Coordinadora de Trabucaires de Catalunya ha estat presidida pels últims temps, per primer cop en 40 anys, per una dona.

És indubtable que la presència femenina ha aportat una nova perspectiva i dinamisme a les colles trabucaires. La seva inclusió activa en totes les facetes no només reforça la seva diversitat, sinó que també promou un ambient més inclusiu i equitatiu per a tots els seus membres.

És a través del treball conjunt i la col·laboració que podem construir un futur més just per a tots els participants en la nostra tradició trabucaire.

Esperit trabucaire

A ningú no se li escapa la nostra presència a les festes majors o dies assenyalats dels nostres pobles, però no tothom coneix l'origen i la llarga tradició de l'activitat, associada a guerrers herois i bandolers populars. Som el viu record d'uns homes i dones que van haver de lluitar per la seva vida, però ara «la nostra guerra» és la d'arrencar somriures i aportar alegria per on passem.

La utilització d'armes de foc dins la festa, per motius de solemnitat o d'alegria, és tan antiga com les armes de foc mateixes. Al segle XVI, estava generalitzat, essent molt habitual fer descàrregues o salves perfectament ritualitzades, dins les celebracions solemnes, per honorar personatges importants, o a les imatges religioses a les processons.

L'origen d'aquesta activitat l'hem de buscar al bandolerisme del segle XVII. Al llarg de la història, els anomenats trabucaires eren grups més o menys irregulars d'homes i dones condicionats per la pobresa, que armats amb trabucs vivien sovint al marge de la llei i s'enfrontaven al poder establert per poder sobreviure.

D'aquí ens ha arribat un doble concepte idealitzat dels trabucaires, mentre la gent mancada de recursos els considerava herois, aventurers i defensors de la terra... els dels

estaments, propers a la monarquia i noblesa, els perseguïen i repudiaven, pels furts que cometien.

L'ús del mot *trabucaire* apareix, per primer cop, per anomenar els irregulars que participaren en la guerra de la Convenció contra la República Francesa (1793-1795) i posteriorment, els guerrillers de la Guerra del Francès (1808-1814), els insurgents reialistes en el trienni constitucional (1820-1823), els guerrillers carlins (1833-1840), els grups armats de la tercera guerra carlina (1873-1876) i part dels bandolers d'extracció camperola. L'eficàcia del trabuc a curta distància transformava els trabucaires en una extraordinària força de xoc. Durant bona part del segle XIX, foren considerats una elit entre les unitats d'infanteria.

Històricament, les galejades han patit diferents entrebancs i limitacions. La primera galejada documentada es fa a Solsona el 1571 per celebrar la victòria de la batalla de Lepant. De fet, cap al segle XVI ja sembla que eren costum els trets de trabucs durant certes solemnitats. Però l'any 1707 Felip V prohibeix la utilització de pólvora per a salves, i el seu fill, Carles III, prohibeix la «fabricació, venda i ús de focs, i tirar o disparar arcabús o escopeta, amb munició o sense, encara que sigui només pólvora sola, dins dels pobles», amb sancions de fins a quatre anys de presó.

Trabucaires a les festes populars

L'origen dels trabucaires festius s'ha de situar a mitjans del segle XIX. Tot va començar quan, acabades les guerres carlines, molts combatents van quedar escampats i amagats en masos rurals. Van ser acceptats en aquests masos gràcies al seu treball i al seu sistema de comunicació; car per mitjà dels trets de les seves pistoneres i trabucs feien saber de la presència de perill a les masies i masoveries properes. Aquests excombatents, amb el temps, es van anar afegint —galejant— a les festes de caràcter rural que se celebraven, com ara la festa del batre o de la verema o la matança del porc. També galejaven en les festes dels seus casaments o naixements dels seus fills. Més tard, pels voltants de 1845, aquests trabucaires s'incorporen a les processons de Corpus i a les caramelles, festes que ja gaudien d'una certa oficialitat. Dins les caramelles, els trabucaires es van unir com a galejadors a colles que feien el Ball de Cascavells, i també cantaven.

El seu ús en les festes i a les representacions festives ha estat sotmès a prohibicions estrictes, depenent dels moments històrics que ha tocat viure, per exemple durant la dictadura d'en Primo de Rivera, en la qual els sometents podien desfilar, però amb l'arma descarregada, o com el cas del Ball de Serrallonga de Terrassa, que l'any 1930 anava amb la boca dels trabucs plena de guix.

L'existència de les colles de trabucaires quedà estroçada amb la Guerra Civil Espanyola. Les colles històriques, algunes de les quals ja havien travessat segles d'història (Cardona, Solsona, documentades al final del segle XVII; Súria, des del segle XIX), intentaren mantenir l'activitat, però les dificultats per continuar feren que finalment gairebé desapareguessin del tot.

El franquisme va portar la prohibició d'utilitzar armes a tots aquells que no fossin els autoritzats pel règim. A la postguerra era impossible obtenir permisos per poder utilitzar armes de foc, encara que fossin d'avantcàrrega. Només, i de forma molt limitada i controlada, van poder subsistir els galejadors a la Festa del Pi de Centelles, festa que només va patir interrupció durant la guerra civil.

A més de la dificultat d'aconseguir un permís per disparar, els trabucaires es trobaren sense les armes. Quedaven poquíssims trabucs, ja que la majoria havien estat destruïts, o bé amagats i ben amagats, o simplement malmesos pel desús i el deteriorament. Problemes econòmics i sobretot polítics propiciaren l'aturada trabucaire.

A partir d'alguns tímids intents en la dècada de 1950, però estèrils per culpa de les prohibicions governatives, l'any 1965, després d'aconseguir els permisos corresponents, es constituí la Colla de Trabucaires de Solsona, la primera de les existents avui, repartides per tot el territori.

Fins als anys 1960-1970 només se sortia a galejar per Pasqua en les caramelles i es participava en les processons de Corpus esporàdicament. A finals dels anys setanta ja eren actives també les colles de Súria, Cardona i Camps; fou, però, als anys vuitanta quan es crearen més grups de trabucaires: a Manresa, a Sant Andreu de Palomar, a Vallgorguina, a Sant Feliu de Llobregat, a Santa Coloma de Gramenet i a Sant Cugat del Vallès, amb una especial incidència en l'àrea metropolitana de Barcelona. Aquesta tendència es mantingué a la dècada dels noranta amb l'aparició de diverses colles. Així, successivament, fins a arribar a la seixantena de grups existents en l'actualitat repartits per tot el territori.

Federació Coordinadora de Trabucaires de Catalunya

L'any 1982, en el marc del 1r Congrés de Cultura Tradicional i Popular de Catalunya, s'incloué la necessitat de potenciar la cultura popular en la vitalitat i diversitat comarcal, i també la petició de crear una institució que n'assumís la tasca de recerca, documentació i projecció. Aquesta darrera petició és el punt de partida de la creació del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana (CPCPTC) que, anys després, es convertiria en l'actual Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural.

Allí es van posar les bases per a la creació de la Coordinadora de Trabucaires de Catalunya, que a més d'aglutinar les entitats associades, per tal d'unificar la informació d'aquest col·lectiu, promou l'organització anual de la Trobada Nacional de Trabucaires de Catalunya i, posteriorment, a partir de l'any 2008, la Trobada de la Dona Trabucaire, entre altres actes.

Som una federació que aglutina entitats de trabucaires de la nostra terra, per tal d'unificar i compartir la informació i experiència del nostre col·lectiu. No només oferim serveis i informació. Volem potenciar la nostra cultura divulgant-la per tal de mantenir consolidats els trabucaires com a elements importants de la nostra festa popular tan estimada, tan dins com fora del nostre país.

Gràcies a molts esforços, fa anys que formem part del Catàleg de Patrimoni Festiu de Catalunya i som reconeguts arreu com a elements importants de la cultura popular catalana, reconeguts per l'UNESCO per preservar el patrimoni cultural immaterial.

El moviment trabucaire, símbol històric d'una època en què homes i dones havien de defensar la seva terra i les seves vides enfront dels enemics, representa un teixit associatiu social fort arreu de Catalunya que ha sabut lluitar per les tradicions de la millor manera possible, cridant a tothom a la festa. Mitjançant el fet de galejar, els trabucaires han assolit la noble fita de transformar en celebració, festa i homenatge la seva singularitat com a elements de la cultura popular catalana.

Som gent senzilla que estima la terra, que sent la tradició com el llegat dels seus avantpassats, que vol transmetre, d'una manera molt especial, una forma de ser i actuar diferent, amb barretines, faixes, espardenyes, trabucs i pólvora. Que no es perdin les nostres tradicions, ens donen identitat, arrels, història i cultura. Ens diuen d'on venim i perquè som com som! Els trabucaires som part de la cultura popular catalana i estimem la tradició, la festa i la pólvora. En definitiva, som el que som per vocació.

El trabuc

Un trabuc és una arma de foc que es caracteritza per tenir un canó en forma acampanada. Es tracta d'una arma arcaica de càrrega davantera, és a dir, que la pólvora i els perdigons (que podien ser metàl·lics o pedres petites) es carreguen per la boca. Es dispara amb una guspira que es genera per un pistó (o pedrenyal) que encén l'esquer o càrrega de pólvora del canó.

El trabuc va ser usat sobretot durant el segle XVII, però va acabar caient en desús per ser una arma lenta (el tret solia trigar uns segons a produir-se després de l'encesa), i poc precisa (l'embocadura del canó provocava una forta dispersió dels projectils).

Encara que en diversos relats de ficció s'esmenta que el trabuc era carregat amb ferralla menuda o grava, això danyaria el canó de l'arma. El trabuc era habitualment carregat amb perdigons. Els canons podien estar fets de bronze o acer, però la seva forma acampanada no servia per incrementar la dispersió dels perdigons, sinó per facilitar la càrrega de l'arma.

La pólvora i les cantimplores/polvoreres

La pólvora negra, la primera a inventar-se, és una antiga barreja de salnitre, carbó i sofre, en la seva forma més simple.

És bastant segura. No s'encendrà ni detonarà per impactes, sacsejades, caigudes... Només s'encén en presència d'una guspira, que normalment es produeix amb un fulminant en les armes d'avantcàrrega més habituals, de manera controlada.

Qualsevol altra guspira imprevista pot fer que s'encengui i detoni. Per això es porta protegida i tancada en contenidors estancs que eviten, tant com sigui possible, l'encesa accidental. Aquests contenidors, anomenats polvoreres o cantimplores, porten uns dosificadors protegits, que permeten extreure una quantitat determinada de pólvora per carregar el trabuc. Normalment, van regulats per a uns deu grams de pólvora, però se'n pot reduir la capacitat.

El vestit tradicional

Anys enrere els trabucaires anaven abillats amb una indumentària fosca, marró o negra, encara que actualment l'esclat de color en el seu vestuari és ben evident. Sovint porten pantalons i armilla de vellut llis o ratllat, camisa blanca, llacet al coll, espadenyes, faixa i barretina de color vermell. Algunes colles complementen aquestes peces bàsiques amb camalls o algun altre complement. N'hi ha que destaquen justament per la seva indumentària, i des de la incorporació de la dona a les colles trabucaires, la indumentària ha canviat considerablement en aportar vestimenta femenina. També s'ha incorporat la diversificació de colors a les barretines al gust de cada colla. Així com les faixes que del negre actualment ha passat a tot un ventall d'altres gammes de color (lila, vermell, verd, groc, etc.).

Poema

*Dins la cultura popular
galejar és la nostra acció.
Som trabucaires de Catalunya,
vetlladores d'aquesta tradició.
Voltar pels carrers: la nostra dèria,
jugar a bandolers: el nostre clam,
anunciar la festa: la nostra insígnia,
les colles: el nostre eixam.
Del trabuc que portem, ens ve el nom,
la pólvora és la nostra càrrega,
i a cada tret que disparem
se'ns fa més gran l'ànima.
Som sorollosos de mena
de bon matí ens hi posem,
per anunciar que és dia de festa
allà on anem. *

Un dels propòsits de la revista *Les Notícies de llengua i treball* ha estat donar suport a l'acte cultural que representa la creativitat en qualsevol de les seves manifestacions. Aquest és un dels motius que ens ha portat a oferir les pàgines de la publicació a les aules d'escriptura repartides pel territori. Volem donar a conèixer la capacitat creativa que es manifesta en àmbits que, per les seves característiques, massa vegades no tenen accés a més difusió en un entorn molt competitiu.

Ara és el moment de la fotografia. A partir d'aquest número, ens complau publicar imatges de creadors amateurs que assolixen un grau de bellesa inqüestionable. Recorrerem el territori a través de les seves associacions i descobrirem la sensibilitat artística de fotògrafs aficionats que han estat capaços de transmetre i compartir les seves emocions a través de la imatge.

L'Afotmir, tot un referent en el món de la fotografia

Pilar Abián Jacobo, gerent de *La Veu de Montcada i Reixac*

Francisco Almendros, *Peinados 4215*

L'Agupació Fotogràfica de Montcada i Reixac (Afofmir), fundada el 1987, ha esdevingut en l'última dècada tot un referent tant a l'àmbit estatal com a Catalunya. Enguany s'ha adjudicat per quarta vegada consecutiva la Lliga Espanyola de Fotografia organitzada per la Confederació Espanyola de Fotografia (CEF) i, per novena vegada i també de manera consecutiva, la Lliga Catalana. Traspasant fronteres, l'entitat s'ha fet igualment un nom en l'àmbit internacional aconseguint situar-se l'any 2021 entre les deu primeres del Campionat del Món FIAP, en la novena posició del rànquing mundial.

Toni Barbany, *Potes Ou*

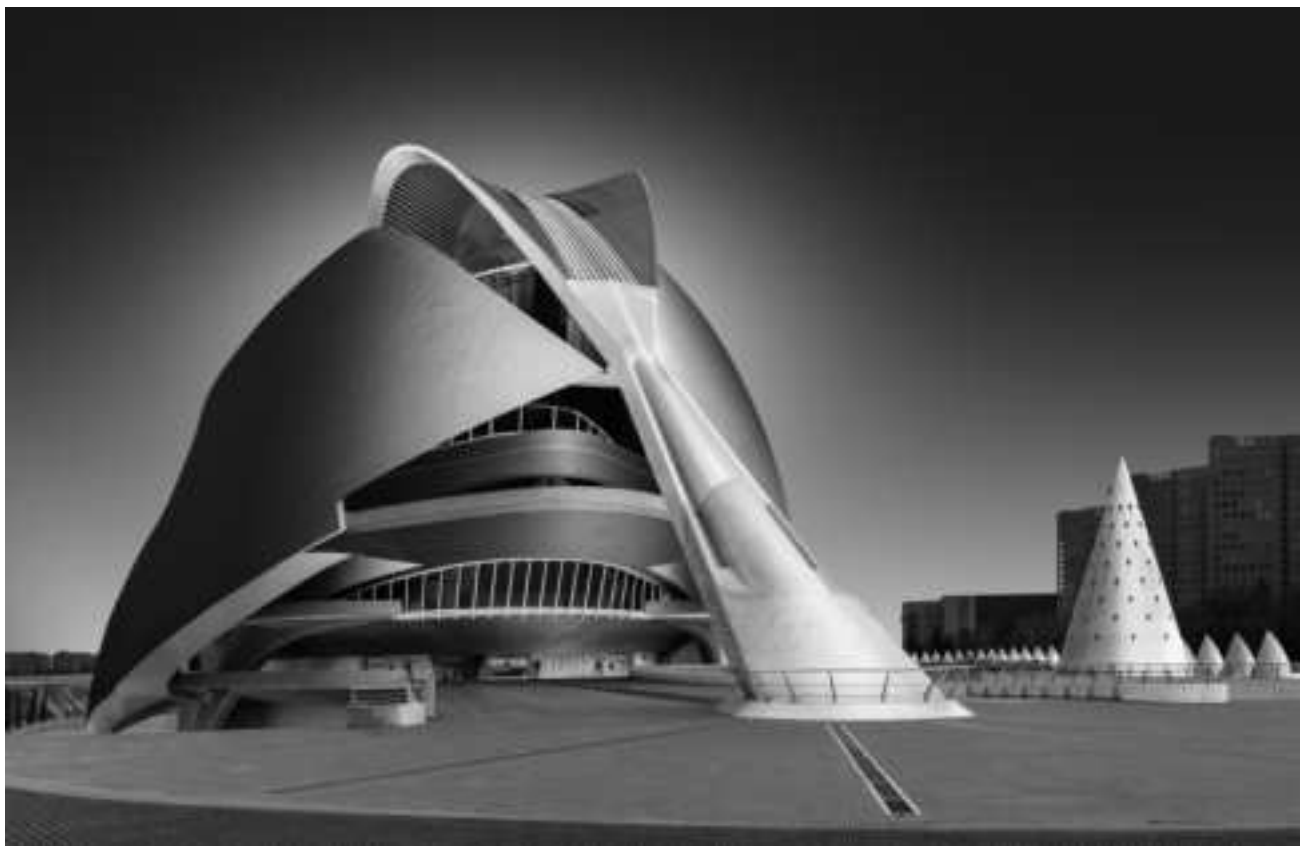
Rafael Boix, *Stop*

Pedro Caballero, *Papallones*

Aquest èxit no és fruit de la casualitat, segons assenyala Cosme Oriol, el president de l'Afotmir des de la seva fundació. «És la mostra —diu— de la dedicació, el talent i l'esforç constant dels nostres socis, una tasca de formigueta que hem fet des de fa molts anys».

El prestigi assolit per l'Afotmir i el principal atractiu per a fotògrafs d'arreu es fonamenta en l'ampli programa de formació i d'activitats que ofereix l'entitat, tant presencials com en línia. «Apostem per l'intercanvi de coneixements,

Toni Figueras, *Palau Arts*

aprenent els uns dels altres» afegeix Oriol. Cada setmana passen pel local de l'agrupació, cedit per l'Ajuntament, una mitjana de 150 persones per assistir a cursos, cosa que representa gairebé la meitat del nombre d'associats que té l'Afotmir. L'entitat també convoca cada dos anys i amb el suport del consistori la Biennal de Fotografia Ciutat de Montcada, d'àmbit nacional, que s'alterna amb el PhotoMontcada, un cicle d'exposicions a les diferents sales amb què compta el municipi.

Manuel Gallart, *Cristina*

Dani Góngora, *La història del bolet i la falguera*

Camí d'arribar als quaranta anys d'història el pròxim 2027, alguns dels socis fundadors de l'Afotmir encara recorden amb certa nostàlgia les hores passades dins la cambra fosca, fent el revelatge del negatiu i el positivat. La majoria, però, reconeix que la fotografia digital i el processament de les imatges per ordinador els ha permès guanyar temps i obtenir resultats sorprenents, a més de ser un sistema més ecològic perquè no requereix l'ús de productes químics.

Joan Mimó, *Retrat*

Txema Lacunza, *Spartan 88240*

Cristina Serra, *Natura Morta 108*

Amb una trajectòria més que consolidada, el repte actual de l'Afotmir és promoure el relleu generacional al davant de la junta directiva i atraure gent jove. Amb aquest objectiu, aposta per organitzar un curs de fotografia i vídeo realitzat únicament amb dispositius mòbils. **LT**

Manel Puigcerver, *Vers infinit*

Entrevista La Calaf No cal dir res més

Rosa Maria Puig-Serra

Fotografies de Juan Antonio Zamarripa

Dir que Rosa M. Calaf, «la Calaf», és una gran periodista, és una obvietat. No cal reproduir la llista dels innumerables i prestigiosos premis rebuts al llarg de la seva carrera professional. Hi ha un reconeixement explícit per part dels col·legues i la ciutadania que la identifiquen com una de les informadores més populars i alhora creïbles i estimades de la televisió.

Nascuda a Barcelona, llicenciada en Dret i Periodisme, i Màster en Institucions Europees, va entrar a treballar —dona, jove i amb minifaldilla— a la Televisió Espanyola (RTVE) del 1970, quan escara hi havia molt poques periodistes. Allí va demostrar rigor, valor i mèrits més que suficients que van facilitar que es fes càrrec de diferents corresponalsies com Nova York, Moscou, Hong Kong, Buenos Aires, Viena, Roma, Pequín... Va formar part, poc temps, de l'equip iniciador de TV3. Les seves cròniques sobre diferents temes: política i economia, però també cultura, esports, societat, conflictes i catàstrofes... ens han arribat des de gairebé 100 països.

Viatgera apassionada, una afició que li va comunicar el seu avi, ha recorregut milers de quilòmetres. Pionera en gairebé tot, de molt jove, amb 17 anys, ja viatjava fent autoestop per Europa i Amèrica. De fet, uns dels motius que

la van portar a dedicar-se al periodisme internacional va ser la seva afició a viatjar.

Ens reunim al Col·legi de Periodistes de Catalunya. Ens confessa que cada cop acorda menys entrevistes perquè considera que la seva quota mediàtica s'ha cobert, encara que de tant en tant pensa que paga la pena fer-ho per aquella sensació d'haver de retornar el que s'ha rebut. S'ha enfrontat amb molts «ismes». L'últim, l'edatisme. Potser aquesta carrera d'obstacles que ha superat amb nota molt alta, és una de les claus de la seva empenta, de la seva energia. Amable, elegant, propera, segura (coneix molt bé el terreny que trepitja), confessa que se sent molt privilegiada. La seva feina ha estat i és la seva passió. Se sent afortunada per la possibilitat d'haver pogut estar allí, on passaven les coses, en directe, amb els autèntics protagonistes, personatges coneguts o no, i que aquesta passió li permetés viure dignament. En paraules seves, «sempre he agraït totes aquelles persones que m'han deixat entrar en les seves vides i els seus coneixements i que han tractat que els entengués. Sense elles, i sense els periodistes locals, no hauria pogut fer el que he fet». Tot un luxe.

Els començaments devien ser complicats. De sobte, apareix una noia jove en unes redaccions ocupades exclusivament per homes... La feien sentir com una estranya intromissió?

Crec que és just dir que en l'ambient que vaig trobar a Barcelona, tant a Ràdio Nacional d'Espanya, com a Ràdio Televisió Espanyola, a Miramar, on tot eren homes, no es va produir una oposició frontal. Si no hagués estat així, tot hauria estat encara més difícil. Hi va haver, això sí, una certa condescendència i molta curiositat per la novetat.

Després me'n vaig anar a Madrid, a la secció d'Internacional, que és el que volia fer. A Barcelona en aquella època de dictadura no n'hi hauria. Allà vaig percebre amb claredat que guanyar espai era més difícil pel fet de ser una dona, sobretot en reporterisme de carrer, quan en aquella Espanya ningú no estava acostumat que li preguntessin res, i menys una noia. Vaig notar igualment condescendència i curiositat, un «aquesta què fa aquí?». També em deien allò de «Vaig veure el teu reportatge, estaves guapíssima». Sovint veies com donaven reportatges a companys menys qualificats. Havies de lluitar per aconseguir que et valoressin amb igualtat de condicions. A les dones quasi sempre ens rebaixen els mèrits; és com si tot ens ho haguessin regalat. Encara ara, hi ha un escrutini de la feina de les dones massa vegades malintencionat i un disseny de descrèdit subtil molt ben estructurat.

En la seva trajectòria segur que ha viscut moments molt complexes, molt durs. Com ho ha afrontat personalment?

És fonamental conèixer-te a tu mateixa, saber que ets capaç de superar situacions límit de violència o de complicació informativa, o del tipus que sigui. Hi ha moments molt difícils, sincerament. No és només la por davant d'alguna cosa desconeguda... És normal sentir-la i al mateix temps és molt sàvia, perquè et serveix de control i t'impedeix cometre errors, i que el sentit comú se't vagi una mica enlaire.

Hi ha persones que tenen la capacitat d'enfrontar-se a circumstàncies de molta pressió, prendre una decisió al moment i sortir-ne més o menys ben parades, i d'altres no. No és una qüestió de ser millor o pitjor, més o menys llest. D'altra banda, l'experiència i la preparació ajuden molt. Hi ha qui se'n va a fer coses complicadíssimes sense cap mena de formació i de preparació.

El primer conflicte que vaig cobrir va ser el 82, al Líban, a la guerra de l'ocupació israeliana –quin tema més actual!– del sud del Líban i de Beirut. No era fàcil, però jo ja feia diversos anys que estava a Internacional, m'havia preparat molt, i vaig veure que era capaç de fer-ho.

A les dones quasi sempre ens rebaixen els mèrits; és com si tot ens ho haguessin regalat. Encara ara, hi ha un escrutini de la feina de les dones massa vegades malintencionat i un disseny de descrèdit subtil molt ben estructurat

En les cobertures més extremes cal tenir en compte tres claus. Una és la gestió del risc, de valorar-lo bé, el coneixement de la por perquè no et paralizzi. Pot ser por física en un conflicte en condicions extremes, o pot ser provocada per error informatiu en una situació complexa, en què no tens gaire accés a les fonts. Després, establir les prioritats, és a dir, per què estic aquí, què és el que haig d'explicar, on haig d'anar, amb qui haig de parlar, etc. En tercer lloc, el compromís amb el rigor, que no t'enlluernis perquè, sobretot ara, cada cop el periodisme s'ha anat convertint més en espectacle i corres el risc de buscar el que impacta sobre el que importa. Perquè ara es fa molt això, informar en funció del que impacta, no del que importa.

Recents estudis indiquen que entorn d'un 50% de ciutadans espanyols –i és un fenomen que va creixent– eviten mirar, o llegir o escoltar les notícies, per diferents motius. Es parla de fatiga informativa, ansietat, impotència davant el que està passant... On és el problema?

Forma part d'un tot, no és un fet aïllat, no és casual. Hi ha unes forces tremendes que volen impedir que tu sàpigues. No tenen gens d'interès a defensar les teves llibertats i els teus drets. Respon a una educació deficitària,

Estem construint una societat d'emocions, i les emocions no es poden mantenir tota l'estona. No pots estar permanentment indignada, angoixada, o amb por

sobretot del coneixement de construcció social, de model social. Si trontolla l'educació de la ciutadania, aquesta ciutadania serà poc capaç de formar-se una opinió amb què prendre una decisió que no s'equivoqui. Tot comença aquí.

La informació, com he dit abans, s'ha convertit en un espectacle, en una indústria de la desinformació. Estem en un panorama mediàtic de notícies que menteixen, de silencis que enganyen i d'un soroll mediàtic que distreu. Quina és la conseqüència? Doncs tenir una societat desorientada que no està acostumada a pensar. S'ha d'ensenyar a pensar des de l'escola i des de la família. Si no tens aquest substrat, et deixes arrossegar perquè és més fàcil buscar allò que és més emocional. Estem construint una societat d'emocions, i les emocions no es poden mantenir tota l'estona. No pots estar permanentment indignada, angoixada, o amb por.

Vivim en una societat de consum de productes que no necessitem, molts d'ells tòxics per a la salut. Doncs també estem dissenyant una societat de productes ideològics, de productes socials així mateix tòxics. Hi ha especialistes que estan treballant molt bé per oferir solucions fàcils, productes molt ben embolicats, molt ben dissenyats, molt ben estudiats, amb tècniques de màrqueting, disposant d'una tecnologia al servei de la difusió massiva d'aquest tipus de paquets preparats amb l'èxit assegurat.

De totes maneres, cada cop és més complicat distingir entre el que és real i el que és fictici. Els paràmetres socials es mouen.

Ja no diguem ara, amb la intel·ligència artificial! Per ser capaç de decidir, has de ser lliure, però lliure de veritat. El primer que fan les dictadures és intentar acabar amb la capacitat de pensar per tu mateixa, amb el dret a la informació, amb la llibertat d'expressió, de premsa i eliminar una educació de qualitat i ètica. Directament, cremen llibres, tanquen diaris, creen escoles absolutament dogmatitzades i doctrinàries. O sigui, no deixar saber.

Què fan les democràcies de poca qualitat? Ens ho tornen més complicat. Posen bastons a les rodes perquè no els hi convé una educació que prioritzi formar persones que reflexionin, que tinguin criteri i sentit crític, i construeixen masses de consumidors de plataformes i d'aplicacions. Però si a més d'això estàs oferint una informació que, quan és

rigorosa, independent, honesta, és boicotejada i se li tallen totes les ales, tens una societat mal educada informativament i, en conseqüència, cívicament.

Davant aquesta realitat, el poder, els poders, què haurien de fer?

Una societat que no sap, desinformada, difícilment podrà defensar els seus drets i les seves llibertats. Malament! La carta de les Nacions Unides, el pacte social de després de la Segona Guerra Mundial, ha funcionat durant un temps. Però s'ha descafeïnat, s'ha anat destruint i deteriorant. Se'ns ha anat escapant de les mans. El contracte social per construir una societat per a la ciutadania, posant la persona i els seus drets al centre de l'atenció, de l'interès, s'ha trencat. Hem de trobar un model per no repetir els mateixos errors. La societat que pensàvem acompanyava la globalització amb els drets humans, i no anem a millor sinó a pitjor. El model social que estem bastint no s'està construint en funció del benestar. El patró capitalista democràtic, què vol significar? Hi ha diferents motivacions per assolir una societat dòcil.

No els hi convé una educació que prioritzi formar persones que reflexionin, que tinguin criteri i sentit crític, i construeixen masses de consumidors de plataformes i d'aplicacions

La llibertat d'expressió no protegeix la mentida o els llenguatges d'odi. Això no és la llibertat d'expressió

Una és el mercantilista, que vol que estiguem supeditats al benefici econòmic d'uns pocs, no del bé comú. El capital s'ha de controlar, no se l'ha de deixar campar per on vulgui. La democràcia s'ha de defensar. Les institucions no es poden buidar de contingut. Això ho han de garantir els poders. En els països democràtics no podem permetre que aquesta democràcia es buidi de contingut. Hem d'exigir-ho, és l'obligació dels encarregats de la gestió de la cosa pública, que són el marc polític. Han de garantir als ciutadans els seus drets bàsics.

Parlem d'una trampa fantàstica. S'apel·la a la llibertat d'expressió mentre s'oblida el dret fonamental a una bona informació. Continuem amb l'apropiació i perversió del llenguatge?

Una de les paraules més graponejades és la paraula llibertat. I drets. Napoleó deia que el poble no ha de ser lliure. Se li ha de fer creure que ho és, perquè en el moment que la víctima no es considera víctima, deixa de demanar la llibertat. Hi som. La llibertat d'expressió no protegeix la mentida o els llenguatges d'odi. Això no és llibertat d'expressió. La llibertat d'informació i de premsa no està emparant la informació manipulada.

Es pot opinar, però sempre sobre arguments i dades. En cas contrari, el producte informatiu està viciat. Tenim una

societat amb un poder mediàtic viciat i un poder democràtic buidat que en castellà sona més bé perquè és «poder mediático viciado y poder democrático vaciado».

Com que vaig fer dret abans que periodisme... hi ha una qüestió que en el món del dret és fonamental, que és el *cui prodest*, «a qui beneficia»? Una informació que no és de qualitat, una democràcia que està buidada, no afavoreix el bé comú.

Tanmateix, a la societat s'ha aconseguit crear un estat de malfiança cap al periodisme. Hi ha una percepció bastant gran de promiscuïtat entre els partits polítics i els mitjans de comunicació, es pensa que formen una mateixa estructura. No pas que hi hagi o no hi hagi afinitat polítiques normals, sinó que hi ha una identificació partidista dels mitjans.

Això va començar ja als anys 70, quan van començar a canviar els paràmetres. Per què cauen els dictadors? Hi ha una onada i de cop i volta ens tornem tots molt demòcrates? Doncs no. Es va veure que es podrien controlar les societats i les ments i les ànimes a través dels mitjans, amb la tecnologia, i es podia fer un control social de dissidents, sigui d'un costat o de l'altre, perquè això val per a tothom.

El poder polític, el jurídic i l'econòmic han d'estar absolutament separats perquè s'han de controlar els uns o i no poden estar barrejats amb el quart poder, el mediàtic. Els uns han de controlar els altres i amb una promiscuïtat com la que hi ha ara és com si possessin la guineu a vigilar el galliner. A més, comporta a una mala qualitat de la informació. La informació que es produeix viciada. Afecta tothom? No. És molt important destacar que no tot és horrorós. El ciutadà no és ximple i sap distingir.

Cada país té la seva característica pròpia perquè té la seva idiosincràsia. Sortim d'una dictadura i segurament tenim una qualitat democràtica inferior que una democràcia com la britànica, però, així i tot, la britànica tampoc és perfecta.

Les enquestes d'opinió i l'experiència personal indiquen que cada cop la gent és menys exigent amb els valors. No fa tant, es penalitzava la mentida. Ara es premia l'espavilat, el que enganya millor. Per exemple, s'envien missatges clarament falsos tranquil·lament, sense gens de pudor.

En el moment que aconsegueixes un ciutadà que perd el criteri i el sentit crític i alhora pensa que està més informat que mai, has guanyat. Com és que hi ha qui vota en contra dels seus propis interessos pensant que els està defensant? Està ficat en la bombolla de l'algoritme, i és incapaç d'adonar-se'n. M'arriben sovint missatges inversemblants.

La tecnologia digital s'ha d'usar bé, perquè aquesta mateixa força per fer el millor periodisme, pot ser la que representi el pitjor, i és amb qui has de competir

És evident que, si ho penses una mica, no poden ser certs. Aquests missatges desprestigien els que són reals. Si et diuen, per exemple, que una investigació X ha descobert que l'arròs que arriba de determinat lloc és de plàstic, desacredita qui ens adverteix que beure d'una ampolla de plàstic exposada al sol, fa mal.

Els pots desmentir. Fins i tot hi ha plataformes que verifiquen els missatges falsos més populars. Però la persona que rep el desmentiment –si li arriba– no fa res i la notícia continua circulant, sense gens ni mica de rigor. La desinformació és una forma de violència sobre les persones. Fa temps que sabem que l'excés d'informació –o d'una suposada informació– produeix el mateix efecte que la manca d'informació.

La ciutadania, com ho pot evitar? Hi pot fer alguna cosa útil per contraatacar?

Si volem un model social amb drets, amb valors, ens hi hem d'implicar. Depèn de tots, de cadascú de nosaltres. Tanmateix, en una societat cada cop més individualitzada, la manera per avançar no pot ser individual. Així ho demostra la història. Has de viure en un context i per viure en una col·lectivitat has de respectar una sèrie de drets i paràmetres de convivència que et donen els sistemes legals

que garanteixin que els teus drets i les teves llibertats ja existeixen.

Això s'ha de treballar. Anar cap a una societat lliure que defensi drets, una cultura de la pau. A la gent no li beneficien els poders econòmics i polítics, els complexos industrials i militars, només cal veure el que ha passat ara mateix al món...

Hi ha una frase dels grecs que diu exactament que com a ciutadà has d'escollir entre descansar, no fer res, o ser lliure, perquè la llibertat, la igualtat de drets, no te la regalaran. T'ho has de guanyar. I jo crec que en aquest moment estem en això. Sabem per què passa, sabem cap allà on es vol que es vagi des d'un determinat sector, i hi ha molta gent que no volem que es vagi cap allà.

Tenim la malaltia, en coneixem la causa, sabem més o menys quins poden ser els tractaments, però ara com els apliquem? Com aconseguim frenar aquesta deriva que massakra, *matxaca*, l'ésser humà?

Les empreses periodístiques viuen en pànic, en pànic financer.

Abans els mitjans que eren normalment famílies, tenien un objectiu, eren empreses periodístiques. Podien tenir una línia editorial progressista o conservadora, però la informació que s'explicava era més o menys la mateixa. Però, amb Hearst s'inicia un periodisme diferent. Fa de la difamació un negoci i de la coacció, una eina periodística-política. A partir d'aquí comencen a desviar-se de l'objectiu.

Les empreses periodístiques, què són? Quan es dediquen també a la fabricació de cotxes, neveres, vestits o armes, com valoren el mitjà de comunicació? Si la informació, la notícia entra a formar part del compte de resultats, no estàs fent periodisme. La notícia, la informació a la qual el ciutadà té dret, mai pot ser una mercaderia, no pot ser mai valorada pel seu rendiment econòmic. I en aquest moment, les empreses periodístiques, unes més i unes altres menys, segueixen aquest model. Dit això, m'interessa que quedi clar, per no ser apocalíptica, que hi ha graus. És a dir, uns són pitjors que altres. Però diguem que la tendència general a tot arreu és que els mitjans, els tradicionals, estiguin alineats i actuïn moltes vegades per interessos aliens a l'educació periodística, per dir-t'ho més breument. Això és una tònica bastant general. També hi ha els que procuren resistir, hi ha fundacions... Però quan tu tens mitjans de comunicació que estan a la borsa, que estan amb fons d'inversió, què vols tenir? Un mitjà d'informació o un rendiment econòmic?

L'objectiu d'un mitjà d'informació és informar. Després has de gestionar-la econòmicament bé perquè es pugui fer, i fer informació ben feta és molt car. El periodisme

d'investigació, el reporterisme de terreny requereix preparació personal, preparació logística, recursos i temps.

Tenim també al nostre abast les xarxes. Cada cop la gent s'informa únicament a través d'elles. També hem incorporat els *influencers* en el nostre entorn, que, com el seu nom indica, són els actuals creadors d'opinió entre sectors molt amplis.

Quan vàrem veure aparèixer la tecnologia digital, vam saltar tots d'alegria. Pensàvem que era l'eina perfecta per fer el millor periodisme, per poder arribar més de pressa i a més llocs, per comprovar, per tenir totes les dades... Era tot fabulós, però s'ha d'usar bé, perquè aquesta mateixa força per fer el millor periodisme, pot ser la que representi el pitjor, i és amb qui has de competir. Aquest és el gran problema. Sobre el paper és fantàstic, però també és molt perillós, perquè aquesta mateixa tecnologia pot facilitar la destrucció de l'objectiu del benestar comú.

Hi ha *influencers* que estan molt bé, però la majoria per on van? Pel camí fàcil, pel que impacta, no pel que importa al ciutadà. Per què fan el que fan? Perquè ells cobren d'això i

Hi ha una frase dels grecs que diu exactament que com a ciutadà has d'escollir entre descansar, no fer res, o ser lliure, perquè la llibertat, la igualtat per als drets, no te la regalaran

El poder polític, el jurídic i l'econòmic han d'estar absolutament separats perquè els uns han de controlar els altres, i no poden estar barrejats amb el quart poder, el mediàtic

guanyen més com més visualitzacions tenen. Un diari també ha de vendre, però ha de vendre perquè ofereix qualitat, no perquè ofereix espectacle.

Però vostè sempre s'ha manifestat com una persona optimista.

Més que optimista, jo sempre dic que soc una pragmàtica somniadora. És cert que veig la realitat i sé que em toca lluitar en tots els fronts. Havíem aconseguit avançar i crec que l'ésser humà té moments complicats i difícils en els quals sembla que la cosa baixi, però que hem sigut capaços de remuntar. Ara, a base que la gent s'adoni que ho ha de fer. No t'ho regalen.

Hem de buscar que la major part del món visqui millor, tingui més drets, en una societat de benestar. Tot això s'ha trencat, i ara hem de procurar no repetir els mateixos errors.

En aquest panorama general, per sort, hi ha força excepcions. Per exemple, molts companys i acadèmics i intel·lectuals estem intentant crear una plataforma contra el llenguatge de l'odi. S'ha de fer amb les mateixes eines. El que hem d'entendre és que la producció i la manera de presentar la informació ha canviat. No soc gens nostàlgica. Al llarg de la història, si no haguéssim canviat, malament. Hem d'intentar que les possibilitats tecnològiques no es mengin l'ètica, el rigor... el servei. L'ètica i el rigor periodístic, amb tota essència del periodisme, no poden caure atropellats.

De quina manera el periodisme pot contribuir al desprestigi de la política?

Vivim en el model capitalista, i el capital ha entrat en els grans mitjans periodístics i, per tant, una altra vegada, tornem a aquesta promiscuïtat dels poders, econòmic, polític i mediàtic. Tenim les xarxes. Però ara qui les controla? D'entrada, els mateixos que dominen els mitjans tradicionals. Hi hauria d'haver un marc jurídic per veure com funciona tot. Cal posar la informació al servei del ciutadà, de la persona en majúscula i que les societats progressin en benestar material i en benestar espiritual, de coneixement, per construir un món més just, per a com més gent millor.

Quatre representants de diversos àmbits han formulat sengles preguntes a Rosa M. Calaf, que les ha respost breument, tal com li hem demanat. Aquest n'és el resultat.

Núria Ribó, periodista especialitzada en mitjans audiovisuals. Ha dirigit les corresponsalies de TVE a Nova York i Londres. També ha desenvolupat la seva tasca a les emissores de ràdio més prestigioses del país.

Quin és el gran canvi que has viscut en els més dels 50 anys de feina arreu del món, respecte del periodisme fet per dones, en el tracte envers nosaltres?

Els inicis, com quasi en tots els àmbits, era un món d'homes, especialment a les corresponsalies. Després, la presència de les dones ha anat augmentant, a la primera línia, a les redaccions, a les escoles de periodisme... Aquest ha estat un canvi positiu fonamental, la quantitat. Quan jo vaig començar, a TVE a Barcelona n'hi havia cap, i a Madrid n'hi havia dos o tres, a la redacció dels telediariis. Però crec que s'ha de matisar, i els matisos són molt importants, perquè en quantitat hem crescut molt, però, en canvi, en els espais d'opinió, i sobretot de direcció, encara no estem en una situació de paritat. Això vol dir que hi ha alguna cosa que falla, perquè si som més a la base, a la tropa i al comandament intermedi, com pot ser que més amunt no arribem? Queda molt per fer.

Siscu Baiges, periodista d'El Triangle i Catalunya Plural i vicepresident de l'associació Solidaritat i Comunicació-SICOM

Com s'explica l'augment del suport electoral dels partits d'extrema dreta i fins on creu que pot arribar?

És extraordinàriament preocupant. Estan arribant al poder líders antidemocràtics autoritaris, i ho fan a través de les urnes. S'està fallant en la qualitat democràtica. S'han sabut utilitzar molt bé les pors, és a dir, allò en què l'ésser humà és més vulnerable. És extraordinàriament perillós perquè incapacita la societat en la defensa dels seus drets i llibertats. Hi ha hagut males pràctiques econòmiques, crisis de molts tipus, de la formació de valors, d'educació, econòmica, crisi política, etc., i unes eines tecnològiques al servei de la desinformació, màquines de la ignorància, que permeten llançar una sèrie de missatges molt simples, molt senzills, però que van directament a la ciutadania no per crear opinió, sinó per provocar emoció. Tots aquests elements fan que l'ésser humà s'equivoqui i vagi en contra dels seus propis interessos.

Joan Brunet, periodista. Ha estat degà del Col·legi de Periodistes de Catalunya (CPC) i director del Centre Internacional de Premsa de Barcelona (CIPB).

Quin creus que ha de ser el paper del periodista avui davant l'allau de les notícies falses difoses i ampliades sobretot —però no només— per les xarxes socials.

El risc rau en el fet que s'inverteixi més en el mal periodisme que en el bon periodisme. I fins i tot gosaria dir que es viu millor del mal periodisme que del bon periodisme. El gran problema és trobar com contrarestar aquesta inversió extraordinària tecnològica, en recursos i en persones que es dediquen a fer una indústria de la desinformació, que es converteix en una arma de destrucció de la democràcia. Contraposar aquestes forces s'ha de fer amb la mateixa força des del periodisme rigorós. Ho tenim molt complicat, però crec que el que hem de fer és mantenir l'essència i l'objectiu, és a dir, treballar perquè realment es mantingui el propòsit de servei del periodisme a la societat, aquelles característiques que en formen part intrínseca: el rigor, l'ètica, la transparència, la independència, el contrast, la confirmació, tot. Hem de lluitar perquè no es perdi, fent bon periodisme.

Sònia Sabater, periodista i politòloga, responsable de Premsa de la UGT de Catalunya

Al llarg de la seva carrera, ha sentit que deixava de treballar per informar els ciutadans i començava a fer-ho per un interès polític o empresarial?

No, sincerament, mai. No faria periodisme. Vaig començar durant la dictadura i el tardofranquisme. Tots sabem què és treballar sota una dictadura, amb una censura forta. Crec que en aquella època, tots i totes les que estàvem a la primera línia de la informació, sabíem que ens havíem de defensar davant totes les interferències de manera molt activa. Però quan el nostre país entra en la democràcia, veiem que hi ha moltes maneres de controlar la informació. Una és la censura nua i crua i l'altra és el mercat. Contrarestar el mercat és molt més complicat, és molt més difícil; és més temptador. No hi havia dictadura, però no gaudíem d'uns mitjans lliures. S'ha anat demostrant que estan controlats per determinats tipus d'interessos. Hem hagut de ser conscients sempre que havíem de lluitar per una informació rigorosa, perquè sempre hi ha hagut interferències i voluntat que no s'expliqui el que no es vol que es vegi. Lluitar contra això ha estat sempre l'objectiu principal: no deixar-te arrossegar, ni per aquestes forces, ni per l'error, ni per la inèrcia.

Centenari de la Casa del Poble de Mataró 2023

Seu dels històrics ugetistes i socialistes mataronins

Josep Puig-Pla, historiador, membre de l'associació Memòria Socialista

El març de 1923 s'inaugurava la Casa del Poble de Mataró com a edifici de propietat, després de 25 anys d'ocupar-lo en règim de lloguer. Hi tenien la seu els 12 sindicats adherits a la UGT, el Partit Socialista i altres entitats afins.

La Casa acollia els despatxos sindicals i polítics, la Societat de Llogaters, un grup de cultura, un economat, un cafè i fins i tot un teatre. Situat al cèntric carrer de Santa Marta, va ser comprat amb l'esforç dels afiliats per tenir-lo en propietat. Es va adquirir per 50.000 pessetes, 34.000 pagades al comptat i les 16.000 restants al cap de noranta dies d'haver-se inscrit l'escriptura al Registre. Tots els obrers afiliats pagaven 25 cèntims mensuals fins a cancel·lar el deute, com ha recordat César Martín García, autor de la publicació editada amb motiu de l'efemèride.

L'historiador navarrès Víctor Manuel Arbeloa va descriure així l'interior de la Casa:

«En la planta estaban el café y el despacho de comestibles de la cooperativa. En el piso primero estaban las secretarías de las 12 entidades y la biblioteca, y en el segundo, el teatro, con capacidad para 400 espectadores. La biblioteca circulante contaba con 1.200 volúmenes. Tenía un grupo artístico, y para el cuidado del edificio se pagaba a dos conserges».

Les cases del poble van néixer arreu per la convicció que el sindicalisme i la política, la UGT i el

Casa del Poble de Mataró (1932). És l'edifici alt de la dreta. Museu Arxiu de Santa Maria (Mataró). Arxiu d'imatges

Partit Socialista, havien de tenir unes seues estables i acollidores, on es pogués desenvolupar l'activitat militant, defensar la classe treballadora, definir les estratègies

sindicals per la millora de les condicions laborals i salarials, i sobretot donar formació i cultura als obrers.

El seu funcionament

S'era membre de la Casa del Poble si es pertanyia a algun dels sindicats adherits a la UGT. Era, per tant, obligatòria l'afiliació al sindicat. En el moment de la inauguració de la seu permanent, hi havia domiciliats allí els sindicats de filadors, forners, electricistes, agricultors, fusters i oficis varis, el Grup de Cultura i Propaganda, el Grup Artístic i l'Agrupació Socialista. Va arribar a comptar amb 1.144 afiliats.

La Junta Directiva de l'Associació Casa del Poble en gestionava el funcionament i les activitats. La Junta era formada per dos delegats de cadascuna de les organitzacions que hi eren radicades i la meitat dels càrrecs directius es renovaven cada sis mesos.

El dia de la inauguració, Joan Duran, que hi assistí en nom de la Casa del Poble de Sitges (una de les més arrelades) i del Comitè de la UGT, va escriure una llarga crònica a *El Socialista*. Joan Duran, pagès d'ofici, assenyalava que havia viscut un dels dies més feliços de la seva vida societària, s'estenia en la importància

del fet, detallava les seves característiques i posava l'acte en context polític. Els discursos inaugurals també s'havien reproduït a *El Socialista* i en altres publicacions.

L'edifici fou visitat l'agost de 1934 per Manuel Azaña, expresident del Govern i futur president de la Segona República, de gira per Catalunya. Un home com ell, d'àmplia cultura i autor de diverses obres teatrals, exclamà: «¡Oh, ésto es un teatro!».

Què va representar la Casa del Poble en seu temps?

El 1923 Mataró tenia 24.000 habitants, era una ciutat industrial, amb una important població treballadora, ja des de la segona meitat del segle XIX, quan les reivindicacions obreres van començar a fer-se sentir. La Casa del Poble de Mataró va ser de les més antigues, actives i reconegudes a Catalunya i tot Espanya. En una època en què la població obrera i les classes populars no tenien accés a molts serveis, per la seva inexistència o perquè no eren assequibles, van saber crear uns instruments que ho fessin possible. I

així van néixer les societats obreres, les cooperatives i les mutualitats.

La preeminència sindical a Mataró, com a moltes poblacions catalanes, la tenia la CNT, però la Casa del Poble ofería un acolliment, una estructura i uns serveis a l'obrer com poques entitats podien fer-ho. Només el món cooperativista i mutualista va fer una cosa semblant, amb economats, escoles, serveis sanitaris i centres de lleure.

Al final de la Guerra Civil, l'edifici –com en altres localitats– va ser lliurat a la Falange, que el destinà a les seves milícies, i poc després a l'Auxilio Social. El 1968 va ser enderrocat i al solar es va aixecar un nou immoble per al Sindicat Vertical de la CNS. A la represa democràtica, el 1979, gràcies a les escriptures de propietat que els militants històrics havien guardat, el Govern espanyol va fer una cessió temporal de l'edifici a la UGT. I el 1986, el Govern de Felipe González en va cedir l'ús al sindicat com a part del «patrimoni sindical històric». Actualment és propietat del Ministeri de Treball.

Presentada una publicació

El dia de la celebració del Centenari es va lliurar als assistents un llibret que explica l'origen i la realitat de la Casa del Poble mataronina, a més d'oferir dades del context social de l'època i apuntar els noms més rellevants del moment. Escrit per César Martín García, amb l'assessorament històric de qui signa, ha estat editat pel PSC de Mataró i l'Associació Memòria Socialista. A la portada hi figura un il·lustratiu dibuix de la Casa, datat el 1933, original del destacat artista José Bardasano, per gentilesa de la Fundación Francisco Largo Caballero.

L'origen de la UGT: la carta del Centre de Classes de Mataró al de Barcelona

La ciutat de Mataró és un dels bressols de l'ugetisme i del socialisme català i espanyol. Pablo Iglesias Posse, fundador i primer líder de la UGT i del PSOE, fou invitat a la població costanera a exposar les seves idees per un primer nucli de seguidors ja el 1886. Allí es parlà de defensar els drets d'associació, reunió i opinió, el sufragi universal, l'abolició de la pena de mort, la reducció de la jornada laboral, la prohibició del treball infantil, la inspecció d'habitatges i l'ensenyament laic i gratuït, entre altres qüestions.

L'any següent s'hi fundava una Agrupació Socialista i, per iniciativa d'aquesta, el Centre Obrer o Centre de Classes de Mataró, un embrió de sindicat modern, que reunia diverses societats obreres de treballadors manuals. Precisament des del Centre de Classes mataroní s'envià una carta al seu homònim de la capital, el Centre de Classes de Barcelona, amb data 12 d'agost de 1887, que reproduïm en aquesta pàgina. Els dos centres eren d'orientació marxista i socialista, per tant, no adherits als plantejaments de l'AIT (Associació Internacional de Treballadors, la Primera Internacional, de tendència anarquista).

A Barcelona es vivien els mesos previs a l'Exposició Universal de 1888, amb moltes obres endegades, i havien arribat molts treballadors d'altres províncies d'Espanya; les condicions de treball eren dures i els salaris baixos. Davant aquesta situació, els

obriers mataronins emplacen els dirigents del Centre de Classes de Barcelona a relançar la proposta de convocar «un congreso nacional de todas la clases trabajadoras» com «un medio conducente a remediar nuestro mal». Es pensava, doncs, en una organització d'àmbit estatal espanyola i de treballadors de tots els oficis, que aglutinés una àmplia realitat de societats i entitats disperses pel territori. Aquesta era una idea que ja s'havia plantejat uns anys abans, sense èxit.

A partir d'aquí, el Centre de Classes barceloní convocà un Congrés els dies 12 al 15 d'agost de 1888 al Teatre Jovellanos. Davant l'edifici on s'ubicava el teatre, l'agost passat es va descobrir un faristol de memòria. Segons l'historiador Antonio Padilla, en aquell moment es produí una oposició per part de l'anarquisme, però la comissió organitzadora del Congrés, presidida pel tipògraf madrileny resident a Catalunya Toribio Reoyo, tirà endavant el projecte, amb l'ajut de la Federació Tipogràfica Espanyola i la Societat Obrera de Vic.

Els estatuts del nou sindicat foren redactats per Pablo Iglesias —que suggerí el nom d'Unió General de Treballadors—, el mateix Reoyo, Juan Serna i dos delegats mataronins, Bartomeu Carbonell i Rafael Orriols. Es va acordar domiciliar el Comitè Nacional —la direcció del sindicat— a Barcelona (hi residí fins que fou traslladat a Madrid el 1899), es va fixar el següent Congrés al cap de dos

anys i s'impulsà la publicació *La Unió Obrera*. Finalment, el Congrés aprovà «el primer document en què es definia la concepció sindical (...) i una consideració sobre els instruments d'acció, que va perdurar, en els aspectes més fonamentals, durant dècades», com va escriure Montse Armengol al llibre *El fil roig. La UGT de Catalunya 125, anys lluitant. 1888-2013*. A l'octubre següent, les societats obreres de la UGT barcelonina van nomenar el Comitè Nacional amb Antonio García Quejido de president i Salvador Ferrer de vicepresident. El vocal Basilio Martín Rodríguez, junt amb Toribio Reoyo, foren les principals figures públiques del sindicat, segons Montse Armengol. En el III Congrés, celebrat a Màlaga el 1892, la presidència passà a Josep Comaposada.

El segon Congrés se celebrà a Vilanova i la Geltrú el 1890. Del IV Congrés en endavant la majoria dels congressos han tingut lloc a Madrid, excepte els de l'exili durant el franquisme, que van ser a Toulouse. El darrer, el XLIV Congrés, el novembre passat s'ha tornat a celebrar el novembre passat a Barcelona.

Camil Ros, Salvador Illa i l'alcalde de Mataró protagonitzen l'acte del Centenari de la Casa del Poble de Mataró

El secretari general de la UGT de Catalunya, Camil Ros, i el primer secretari del PSC, Salvador Illa, van encapçalar la celebració del Centenari de la Casa del Poble de Mataró. La seu era compartida llavors per la UGT i el Partit Socialista. Els acompanyà David Bote, alcalde de la ciutat. L'acte tingué lloc el dia 12 de desembre de

2023 a la sala d'actes del Cafè Nou, un antic local dels cooperadors recuperat per a l'ús públic. César Martín García i Josep Puig-Pla van presentar la publicació *Centenario de la Casa del Pueblo de Mataró (1923). Mataró en los orígenes del socialismo catalán y español*, editada amb motiu de l'esdeveniment. **LT**

Un faristol de memòria recorda el Congrés Obrer de Barcelona i la fundació del sindicat UGT al Raval

El passat estiu s'ha procedit a la descoberta del faristol de memòria en record de la celebració del Congrés Obrer de Barcelona i la fundació de la UGT, els dies 12 al 15 d'agost del 1888. El faristol està situat davant l'edifici on hi havia el Teatre Jovellanos, en el número 7 del carrer amb el mateix nom al Raval.

L'alcalde de Barcelona, Jaume Collboni, el secretari general de la UGT, Pepe Álvarez, el secretari general de la UGT de Catalunya, Camil Ros i la regidora de Memòria Democràtica, Raquel Gil han participat en l'acte. La iniciativa havia estat aprovada per la Ponència del Nomenclàtor de Barcelona.

El faristol deixa constància de la història de les conquestes socials i

laborals, com la jornada de 8 hores o la proclamació de la Segona República. Però també de lluita, repressió política, persecució sindical i exili durant la dictadura.

Aquells dies de 1888, 25 delegats en representació d'una quarantena de societats obreres que agrupaven 5.154 treballadors van celebrar el Congrés Obrer de Barcelona. Així va néixer la Unió General de Treballadors, un dels primers sindicats de classe que es va constituir a Europa i al món.

El faristol recull en el text alguns dels objectius fundacionals de la nova organització, com «reunir en el seu si les societats, federacions i unions de resistència», «crear noves seccions d'ofici i constituir-les en Federacions Nacionals», «millorar les condicions de treball» i «mantenir estretes relacions amb les organitzacions obreres dels altres països que perseguissin el mateix fi que aquesta unió i practicar amb elles el principi de la solidaritat».

D'igual manera, s'afirmava que per aconseguir tals objectius era necessari apel·lar «a la vaga ben organitzada» i aconseguir dels poders públics «les lleis que afavorissin els interessos del

treball, com ara la jornada legal de 8 hores, la fixació d'un salari mínim o la igualtat de salari per a la classe obrera de tots dos sexes».

En el transcurs de l'acte, emotiu, correcte i sobri, l'alcalde Collboni ha parlat de l'esforç de l'Ajuntament de Barcelona per recuperar espais que expliquin la memòria col·lectiva de la ciutat. Jaume Collboni ha destacat també el paper «fonamental i fundacional dels sindicats de classe en el model d'estat social» i ha afirmat que «totes les grans conquestes tenen a veure amb el paper que han tingut els sindicats de classe». Per últim, ha dit que era per ell un orgull —com a alcalde i com a militant de la UGT— celebrar aquest acte de record i commemoració «a aquells homes i dones que fa més de 130 anys van fer un primer pas per la millora de les condicions de vida dels treballadors i treballadores de Catalunya i de Barcelona.»

Els dos secretaris generals, Pepe Álvarez i Camil Ros, s'han referit al paper del sindicat en diversos moments i a problemes actuals, com els horaris abusius de l'hostaleria, i han volgut recordar l'origen de la UGT en la carta enviada a Barcelona des del Centre Obrer de Mataró l'any 1887. **LT**

A close-up portrait of Joan Tudela, a man with a dark beard and glasses, smiling. He is wearing a light-colored shirt. The background is slightly blurred, showing some greenery and a brick wall.

Adeu a Rafael Madueño

Joan Tudela
Escriptor i periodista

Arribada l'hora dels adeus al company **Rafael Madueño**, toca parlar de la seva vida sindical, una etapa que per a ell va ser molt important. El fet que se n'hagi anat el dia Primer de Maig és tot un símbol que subratlla que, socialment parlant, ell ha sigut, primer de tot i abans que res, un sindicalista.

És clar que, per ser sindicalista, abans s'ha de ser treballador i ell n'era en el doble sentit de la paraula, és a dir, era un home pencaire i, des dels quinze anys, treballador de banca.

És des del món laboral que es va definir ideològicament i va seguir sempre, en l'àmbit sindical, però també al Parlament com a diputat socialista, també en la defensa del medi ambient, una línia innovadora, de vegades pionera i tot, i sobretot sempre convincent.

Si hi ha una frase històrica que resumeix l'esperit sindical del company Madueño és la que va dir **Francesc Layret** quan va afirmar: «Quan els treballadors fan vaga no és que no vulguin treballar, sinó que volen fer-ho en millors condicions.»

El company Madueño va viure com a dirigent els millors anys de la Unió Sindical Obrera, que són els que van del 1968 al 1977. Ell mateix ha escrit, en recordar-los: «La USO aportava uns valors i un sindicalisme fresc i renovat, en consonància amb el món sindical italià i francès.» De fet, aquella USO era un sindicat de joves que feien bandera de l'autogestió i que era aleshores més atractiu que els altres sindicats.

Però quan el company Madueño va fer el cim com a sindicalista va ser durant els anys –pocs, però intensos– en què va ser el secretari d'Acció Sindical de la UGT de Catalunya, on s'havia integrat juntament amb molts altres quadres sindicals procedents de la USO. Si alguna publicació resumeix tota la seva saviesa sindical és la titulada *Com es negocia un conveni?*, editada el mes de maig del 1978. Ell mateix la recorda així, aquesta publicació: «Vam decidir, amb el responsable de premsa, **Joan Tudela** (es refereix a mi), fer l'opuscle *Com negociar un conveni*, que va tenir una gran repercussió. I ens vam dedicar a

distribuir-lo i a fer xerrades, tot consolidant així uns quadres, que era el més important, a les grans empreses i, a cada federació, un secretari d'Acció Sindical.»

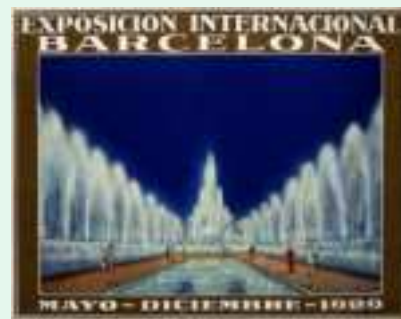
He rellegit ara *Com negociar un conveni* i m'ha cridat l'atenció el fet que és increïblement vigent, malgrat que han passat 46 anys. Com a mostra de la saviesa sindical del company Madueño, vet aquí aquesta frase seva: «Cal advertir que el resultat de la negociació d'un conveni no depèn de l'habilitat dels negociadors –com si es tractés d'una competició esportiva– sinó de la correlació de forces.»

Un nom a destacar, i que ens representa a tots els que hem fet camí amb el company Madueño, és el de **Manel San Nicolás**; tots dos han caminat junts tota la vida.

Posats a triar una sola frase que resumeixi els 75 anys de la vida del company Madueño, podríem triar aquesta frase, que és d'origen cristià, però que penso que podem compartir tots. Fa així: «Ha passat pel món fent el bé». Per tant, gràcies company, gràcies amic, gràcies Rafael.

Cal reivindicar el 29

Xavi Casinos, periodista i escriptor

Cartell de l'Exposició Internacional de Barcelona, 1929

Barcelona ha crescut en els darrers quasi 150 anys a cop de gran esdeveniment internacional. El més rellevant ha estat sens dubte el del 1992. Els Jocs Olímpics d'aquell any, considerats els millors de tota la història, a més de la seva transcendència esportiva, van dur associada una transformació urbanística i social sense precedents. Encara avui, l'experiència olímpica de Barcelona ha servit de model a les ciutats que amb posterioritat han organitzat uns jocs. Cap ciutat ha tret tants beneficis d'unes Olimpíades com la capital catalana.

Però hi ha hagut altres esdeveniments abans dels Jocs del 92 dels quals Barcelona ha tret profit. El primer gran aparador internacional va ser l'Exposició Universal de 1888. Es desenvolupà en el parc de la Ciutadella, que ocupava l'espai on s'havia erigit la fortalesa borbònica construïda després de 1714. L'Arc de Triomf, el passeig de Colom i el monument al navegant, les Golondrines, el Moll de la Fusta, la cascada del parc i el Castell dels Tres Dragons, entre altres, són alguns dels elements que han quedat com a llegat.

Va ser un èxit, tant pel que fa al nombre de visitants com des del punt de vista econòmic. Fou l'inici de l'uropeïtzació de Barcelona. Gràcies a l'Exposició, els fluxos comercials catalans, fins aleshores limitats a Espanya, es van ampliar cap a l'estranger. Una de les claus de l'èxit va ser l'aliança entre la burgesia catalana i la monarquia, restaurada feia pocs anys.

Dècades més tard, van venir altres esdeveniments internacionals, amb un

èxit molt per sota de l'Exposició de 1888 i els Jocs, però que han tingut també el seu paper. Per exemple, el Congrés Eucarístic de 1952, que va impulsar tot un barri nou d'habitatges, o el més recent Fòrum Universal de les Cultures 2004, que, malgrat una certa impopularitat i indiferència ciutadana, va empènyer una dignificació de la zona del Besòs, un dels forats negres de l'àrea metropolitana.

Entre el 1888 i el 1992, va tenir lloc l'Exposició Internacional de 1929, que mai ha tingut el reconeixement que es mereix per la gran transformació urbanística que va dur associada per a tota la ciutat, que, salvant les distàncies, va tenir una magnitud equiparable a la dels Jocs.

L'Exposició de 1929 es va començar a planejar el 1905 en un intent de perllongar l'èxit de 1888. Però la Primera Guerra Mundial va alterar els plans i es van haver de suspendre els preparatius a l'espera de temps millors. Acabada la comtessa, es van reprendre els treballs, però la instauració de la dictadura de Primo de Rivera el 1923 va obligar a ajornar de nou l'esdeveniment. A més, el nou Govern va imposar un procés d'panyolització de l'Exposició, variant substancialment l'esperit catalanista inspirat per Josep Puig i Cadafalch, un dels seus promotors.

Inicialment, la fira havia de girar al voltant de l'electricitat, però el 1929 la novetat de la nova tecnologia ja no era tant. Aleshores, es va decidir que tingués tres eixos temàtics: indústria, art i esport. El 1913, ja s'havia decidit canviar la ubicació. Al principi s'havia pensat en el Besòs, on quasi un segle

després es va desenvolupar el Fòrum de les Cultures. La nova ubicació va ser la muntanya de Montjuïc, amb l'objectiu de convertir-la en el gran eix de cultura, esport i lleure de Barcelona.

El primer número del *Diario oficial de la Exposición Internacional Barcelona 1929* anunciava que l'esdeveniment havia de ser «una manifestació esplèndida de la pujança industrial d'Espanya i, particularment, de totes les forces productores de Catalunya». Malgrat els esforços dels organitzadors, l'Exposició de 1929 va ser un fracàs econòmic. El seu desplegament en un recinte de 118 hectàrees va tenir un cost de 130 milions de pessetes de l'època i va tancar amb un dèficit de 180 milions. A més, a l'octubre d'aquell any es va produir el crac de la Borsa de Nova York, cosa que es va traduir en una reducció dels participants.

L'Exposició va generar un deute que no es va poder liquidar fins als anys 90 del segle xx i va posar fins i tot en crisi l'organització dels Jocs del 92. Quan als anys 80 l'equip que inicià els preparatius olímpics es va adonar que encara s'estava pagant el deute del 29, hi va haver un inicial atac de pànic per les conseqüències econòmiques que podia generar a la ciutat.

La mostra internacional va ser, en canvi, un èxit de visitants, en especial per part dels barcelonins, que van omplir els pavellons i les atraccions, com els funiculars i les escales mecàniques per accedir al Palau Nacional. Encara es poden apreciar les

Façana sud amb conca d'aigua, Pavelló de Barcelona de Ludwig Mies van der Rohe i Lilly Reich. Keith Ewing, Flickr (CC BY-NC 2.0)

restes d'aquestes infraestructures entre la vegetació. També van causar gran expectació els jocs d'aigua. El més impactant va ser la Font Màgica de Carles Buïgas, un dels llegats que va deixar l'Exposició. El protagonisme que va adquirir l'aigua va ser aprofitat per la Societat General d'Aigües de Barcelona (SGAB) per desplegar una gran campanya de màrqueting. Va donar gratuïtament l'aigua per fer funcionar la Font Màgica i els sortidors de l'avinguda Maria Cristina. A canvi, va poder consolidar el seu paper quasi de monopoli com a companyia subministradora de Barcelona i la seva àrea metropolitana.

Finalment, el llegat del 29 és en realitat impressionant. A més de la urbanització de Montjuïc, es va construir la plaça Espanya, planejada per Ildefons Cerdà com a gran centre distribuïdor de les comunicacions entre Barcelona i el Baix Llobregat. Seria també el centre de l'Exposició espanyolitzada imposada per Primo de Ribera. La font central es va convertir, així, en una al·legoria poètica d'Espanya representant els rius que desemboquen als tres mars que envolten la península Ibèrica.

La primera víctima del nou règim havia estat l'enderroc de les quatre

columnes jòniques ja construïdes per Puig i Cadafalch entre la Font Màgica i el Palau Nacional que simbolitzaven les quatre barres de la senyera. El Poble Espanyol va ser un altre element imposat per la dictadura.

Tot i que molts dels pavellons van tenir una vida efímera i van ser enderrocats un cop tancada l'Exposició, alguns d'ells van sobreviure, com ara els que formen avui part de la Fira de Barcelona al llarg de l'avinguda Maria Cristina. També han perdurat el Palau Nacional, avui seu del MNAC, i el que fou de La Caixa i que actualment alberga l'Institut Cartogràfic de Catalunya. Aquest edifici va viure una fita en la història mundial de la medicina, quan durant la guerra civil va ser destinat a banc de sang sota la direcció de l'hematòleg Frederic Duran.

Aquest metge barceloní va inventar un mètode de conservació de la sang que va revolucionar les transfusions. A partir de l'invent de Duran, la sang es va poder emmagatzemar i dur directament al front, fet que va permetre salvar milers de vides durant el conflicte espanyol i més tard a la Segona Guerra Mundial. L'hematòleg, que al final de la guerra va poder fugir a Manchester amb l'ajuda de la Creu

Roja, i el seu descobriment van ser un dels grans ignorats en els anys del franquisme malgrat la seva gran transcendència històrica.

Més enllà dels pavellons supervivents, el llegat urbanístic es va repartir per tota la ciutat. Vinculats als anys de l'Exposició, es va obrir la Via Laietana i es va construir el primer metro. També es va acabar d'urbanitzar i monumentalitzar la plaça Catalunya. Es van acabar l'edifici de Correus i l'estació de França i prolongar la Gran Via i la Diagonal. Igualment, han quedat com a llegat el Palau de Pedralbes, el Teatre Grec i l'Estadi Olímpic, que més tard va ser l'epicentre de les Olimpíades del 92. Altres grans millores es van registrar en l'aeroport d'El Prat i en la xarxa ferroviària. Es van eliminar bona part dels passos a nivell dins la ciutat i es va soterrar el tren de Sarrià al carrer Balmes.

A més del desenvolupament urbanístic desplegat, l'Exposició també va ser un banc de proves arquitectònic que va consolidar el noucentisme com a nou estil que prenia el relleu del modernisme. També va introduir els nous corrents avantguardistes a Espanya. En aquest sentit, cal destacar el pavelló alemany de Mies van der Rohe, enderrocats després de l'esdeveniment però recuperats a finals del segle xx.

D'aquí poc es commemorarà el centenari de l'Exposició del 29 i ha de ser un bon moment perquè la ciutat li reti l'homenatge que mai ha tingut a causa del gran fracàs econòmic que va suposar. Però ningú pot negar la gran transformació que va impulsar. Recentment, la comissió institucional que prepara el centenari ha aprovat una inversió de 290 milions per millorar els pavellons de la Fira de Montjuïc. Per tot això, cal reivindicar el 29. [L](#)

Publicat a *Hänsel i Gretel*

Sota el pes de la victòria. **La repressió franquista a Sabadell en la immediata postguerra: els consells de guerra sumaríssims,** **de Josep Antoni Pozo**

Rita Nin

La investigació omple un buit clamorós i dona veu als que ja no la tenen en posar en el seu lloc esdeveniments que han passat desapercebuts i que s'han volgut silenciar. Massa vegades la història ha oblidat moltes persones que durant la postguerra del 36 van patir la repressió de formes molt diverses. La laboral ha estat una d'elles i no menor. La dictadura va incentivar les delacions i els consegüents acomiadaments. Alhora, va facilitar revenges personals i laborals que van afectar directament els treballadors i les treballadores, i que van provocar l'ofec econòmic de les famílies. Sabadell és només un exemple del que va passar arreu del país.

El llibre encara no es pot trobar a les llibreries. Tanmateix, sortirà publicat de manera imminent per Pagès editors.

www.pageseditors.cat

La investigació, bàsicament per les fonts utilitzades, és inèdita. És una aportació al coneixement de com va afectar la repressió i del contingut més concret que envoltava els diversos procediments militars que es van dur a terme

L'obra va destinada fonamentalment al públic en general per donar a conèixer uns aspectes molt importants i dramàtics de la història de la ciutat de Sabadell que, d'altra banda, certament, no són gaire diferents del que va succeir en altres llocs de Catalunya. Es tracta d'uns fets històrics rigorosament documentats i volgudament silenciats que la ciutadania té el dret a saber. La violència en la postguerra es va exercir de moltes maneres, algunes encara desconegudes.

Interior de la presó de Sabadell, vers el 1930.
Autor: Francesc Casañas Riera/Arxiu Històric de Sabadell

Cosidores de peces a la fàbrica Juli Puncernau, després Llorens i Torra, S.A, a la Carretera de Molins de Rei / Reina Elionor / Pau Claris. Sabadell, entre 1919 i 1926.
Autor: Francesc Casañas Riera / Arxiu Històric de Sabadell

La informació que proporcionen els procediments judicials militars –sumaríssims– dipositats a l'Arxiu del Tribunal Territorial Tercer de Barcelona, són una eina imprescindible i insubstituïble per poder estudiar i analitzar les claus de la repressió

Caràcter innovador del projecte

La investigació, bàsicament per les fonts utilitzades, és inèdita. És una aportació al coneixement de com va afectar la repressió i del contingut més concret que envoltava els diversos procediments militars que es van dur a terme. Al mateix temps, s'identifiquen les persones que residien a Sabadell durant la Guerra Civil i que van ser processades mitjançant sumaríssims, filtrant els casos que realment es corresponen amb aquest criteri. L'any 2017, dos anys després que es publicués la sèrie documental «Procediments judicials militars (sumaríssims) 1939-1980 de l'Arxiu del Tribunal Territorial Tercer de Barcelona», i seguint el mandat de la Llei 11/2017, l'Arxiu Nacional de Catalunya va posar a disposició del públic la relació de persones a les quals se'ls va instruir un procediment militar pels tribunals que actuaven en l'àmbit de la Quarta Regió Militar.

Aquesta relació inclou dades sobre l'edat, sexe, lloc de naixement, lloc de residència, tipus de procediment, any de la sentència, etc., la qual cosa permetia una primera aproximació sobre l'abast de la repressió franquista a Catalunya i a cadascun dels seus municipis. Entre les més de 76.000 que integren aquest llistat, 1.074 corresponen a persones nascudes i/o residents a Sabadell que foren processades per fets esdevinguts durant el període de la guerra civil i, en alguns casos –pocs–

amb posterioritat a la guerra civil. Les dades oferien –i ofereixen– una informació bàsica, molt útil per copsar l'abast de la repressió franquista. Tanmateix, si es vol aprofundir en el que va representar aquesta repressió en un àmbit territorial determinat, i més enllà de les dades estadístiques, cal analitzar obligatòriament cadascuna de les causes obertes per la jurisdicció militar per poder veure'n tot l'entrellat. És a dir, per veure què hi havia al darrere de cada denúncia, per analitzar tots els elements que hi intervingueren, des de l'atestat policial que donava peu a l'inici del procediment militar, fins a la sentència final. En aquest sentit, la informació que proporcionen els procediments judicials militars –sumaríssims– dipositats a l'Arxiu del Tribunal Territorial Tercer de Barcelona, són una eina imprescindible i insubstituïble per poder estudiar i analitzar les claus de la repressió.

A partir de la informació que proporcionen els més d'un miler de processos sumaríssims implementats entre 1939 i 1945 –és a dir, els procediments que tingueren relació amb fets esdevinguts durant la guerra civil– pels dos jutjats militars existents a la ciutat, s'explica quins foren els mecanismes de la repressió, a qui i per què se'l perseguí, quins interessos hi havia al darrere, o quins grups socials se'n beneficiaren. En definitiva, s'intenta explicar al servei de què i de qui estigué la repressió.

Benedicció i inauguració del Monument als Caiguts (conegut com a Creu dels Caiguts) durant la Festa Major de Sabadell. 1 d'agost de 1943. Autor: Josep Maria Pérez Molinos/ Arxiu Històric de Sabadell

El General Francisco Franco Bahamonde acompanyat per l'empresari Manuel Gorina i l'alcalde Josep Maria Marcet i Coll, entre d'altres autoritats, passejant entre els telers de la fàbrica Gorina. 27 de gener de 1942
Autor: Carlos Pérez de Rozas/ Arxiu Històric de Sabadell.

La repressió tingué moltes cares. Una d'elles, més «silenciosa» i menys coneguda fou la que succeí en l'àmbit laboral amb l'acomiadament de centenars de treballadors tan bon punt entraren a Sabadell les tropes franquistes

La repressió silenciada en l'àmbit laboral

Val a dir, igualment, que tot i que la informació recollida a partir d'aquests sumaris representa el gruix fonamental del treball fet per a la confecció d'aquest llibre, s'ha intentat no limitar l'estudi de la repressió a l'àmbit exclusiu dels processos judicials organitzats per la jurisdicció militar. La repressió tingué moltes cares. Una d'elles, més «silenciosa» i menys coneguda però amb un impacte important, que anà en paral·lel a la que es desenvolupava en aplicació del Codi de Justícia Militar, fou la que succeí en l'àmbit laboral amb l'acomiadament de centenars de treballadors tan bon punt entraren a Sabadell les tropes franquistes. Represàlies contrastades documentalment amb les llistes d'obrers que s'havien de «depurar», confeccionades a diferents empreses i algunes de les quals es conserven a l'Arxiu Històric de Sabadell, i de les que també tenim notícies a través de les denúncies que es tramitaren davant la Magistratura de Treball de Barcelona, que s'han d'afegir a la més coneguda depuració efectuada entre el personal municipal.

La repressió exercida contra les dones

El llibre destapa una de les parts més silenciades de la repressió de la postguerra. Dones gens conegudes que van patir directament la repressió. Unes en l'àmbit personal, detingudes i acomiadades pel seu compromís polític o sindical. Altres, la majoria, en l'àmbit familiar, a conseqüència de la repressió exercida contra els seus marits o fills, havien de suportar en condicions molt difícils la lluita diària per a la subsistència. [T](#)

Referents lingüístics en un món virtual

Eloi Planes
Filòleg i docent.
Coordinador d'activisme
de la Plataforma per la
Llengua
Imatges de Freepik

És diumenge, després d'haver fet els deures de l'escola (uns exercicis sobre les capes de la Terra) dels quals els pares han ajudat a entendre un enunciat, un gràfic i han comprovat la resposta, el pare està acabant de preparar el dinar, la mare i el fill paren taula. Al televisor, de fons, les notícies expliquen l'últim fitxatge de la lliga de futbol. Després de dinar, miren plegats la telenovel·la de TV3, que es troba en un moment molt interessant. Mirar el capítol de la sèrie després de dinar és un ritual familiar més. Surten una estona a jugar amb uns amics del fill al parc i després van a beure alguna cosa per recuperar energies i, quan tornen, juguen una estona a un joc de taula i després el fill s'entreté a jugar amb uns ninots de superherois mentre els pares preparen el sopar. Mentre sopen, veuen uns dibuixos animats japonesos del Club Súper 3. Abans d'anar a dormir, el pare o la mare, depenent del dia, li llegeixen al fill unes quantes pàgines d'un llibre d'aventures.

És diumenge, el pare està acabant de preparar el dinar, la mare i el fill paren taula. El televisor està apagat, el fan servir només de pantalla per mirar continguts de plataformes. Després de dinar, els pares miren un capítol d'una sèrie de Netflix i el nen ha demanat de poder jugar una estona amb la tauleta. A la tarda, surten una estona a jugar amb uns amics del fill al parc i, quan tornen, li donen una estona al fill perquè jugui amb la Nintendo Switch. Després de sopar ben de pressa, mentre els pares estan amb el mòbil, el fill encara té una estona per estar amb la tauleta mirant vídeos aleatoris, des d'un gat molt graciós que menja un gelat fins a un noi que explica plorant que l'ha deixat la seva parella i li diu el nom del porc, passant per unes noies que fan un ball amb la cançó de moda a la platja i un influenciador molt famós que opina ben enfadat sobre l'últim fitxatge de la lliga de futbol.

No cal caure en allò de dir «abans tot era millor», però la realitat és que cada cop més nens creixen en ambients que s'assemblen més al segon model i menys al primer. La sobrecàrrega d'informació (no controlada ni filtrada) i d'estímuls diversos curts i canviants dels temps actuals, el gran afany d'exposició pública a través de xarxes socials, la febre de fer el que sigui per rebre *likes*, la recerca de reconeixement o de validació dels altres, fins i tot de desconeguts, ha canviat totalment el paisatge dels referents en tots els àmbits, també el lingüístic. I aquests dos exemples evidencien el canvi d'uns referents que utilitzen registres més formals i de qualitat lingüística, atès que els produeix gent qualificada i han passat per filtres d'assessors i correctors (llibre de text de l'escola, notícies, telenovel·la, joc de taula i llibre d'aventures), a uns altres que utilitzen registres col·loquials o vulgars, sense una qualitat lingüística assegurada i, sovint, ni tan sols en català (jocs de tauleta, videojocs amb la Nintendo, vídeos aleatoris d'internet). Menys català, i llengua més pobre.

Evidentment, hi ha uns referents lingüístics que comparteixen un model i altre: la família (amb qui el segon model passa poc temps de qualitat, val a dir), els amics, els mestres o els monitors, però tots ells també són canviants, atès que depenent de l'entorn en què hagin crescut o dels referents compartits, seran també un model lingüístic de més o menys qualitat per més que siguin bons pares, bons mestres o bons monitors. És una roda que no deixa de girar.

La sobrecàrrega d'informació i d'estímuls diversos ha canviat totalment el paisatge dels referents en tots els àmbits, també el lingüístic

Tot plegat pot semblar una exageració, però no ho és tant, perquè tot aquest model fa que un cop els catalans arriben a l'adolescència, passin 43 hores a la setmana a les xarxes socials, més de 6 hores al dia. És més temps del que passen fent qualsevol altra activitat, sovint fins i tot dormint, com recull el llibre *Segrestats per les xarxes*, de l'editorial EUMO. Per tant, si parlem de referents, els principals, o com a mínim els que ocupen durant més temps l'atenció de nens, i sobretot de joves, són en aquests espais virtuals, i evidentment que tenen un impacte directe i notori en els infants i joves tan sols pel volum de temps que hi dediquen. Veuen més la pantalla, que la família.

Així, doncs, si volem reflexionar sobre els usos del català en joves, hem de posar el focus als continguts que hi ha a internet i al pes del català a la xarxa. Avui, el català és entre les 5 millors llengües a Wikipedia (en català, Viquipèdia), és la primera al repositori digital de veus Common Voice o també la 12a llengua més influent del món segons l'estat francès. A la principal xarxa social dels joves actuals, TikTok, l'etiqueta #estiktokat, que utilitzen tots els creadors en català, el 2022 ja superava els 500 milions de reproduccions amb tota mena de continguts per a tots els gustos. Grups de música en català (dels molts que hi ha i de tots els estils de música) com Oques Grasses o The Tyets estan fent història a la plataforma de música més important, Spotify. Fa ben poc vam veure l'aparició de la plataforma gratuïta 3Cat amb molts continguts de qualitat per a joves o també la gran pujada de doblatges en català a les principals plataformes com Netflix, Disney+ o PrimeVideo (plataformes que no es poden configurar en català, val a dir), així com al cine on, malgrat tenir sovint els pitjors horaris i les pitjors sales, les principals estrenes de l'últim any ens han arribat en català.

Si hem de reflexionar sobre els usos del català en joves, hem de posar el focus als continguts que hi ha a Internet i al pes del català a la xarxa

Tot aquest panorama positiu, però, té una altra cara negativa que complica, sovint, que tot això arribi amb força als més joves. Per començar, el nombre de continguts en anglès o castellà són superiors als que hi ha en català, pel simple fet del volum de població. D'altra banda, sovint joves catalans decideixen fer els continguts en castellà amb la falsa creença que és una llengua que et permet fer-te ric i famós fàcilment. I encara en la creació de continguts, un algoritme pervers canvia constantment allò que veiem a les xarxes socials, així que, si ens entretenim veient un vídeo d'un gos en què parlen en anglès, un noi que fa un monòleg en castellà i una noia que canta a la seva habitació també en castellà, el català perdrà ràpidament molt de pes en allò que veiem i privilegiarà altres continguts. Això fa molt complicat mantenir una experiència majoritàriament en català a les xarxes, perquè, avui dia, els continguts que consumim no els triem nosaltres conscientment, algú ens els tria darrere una aparença d'aleatorietat i, amb aquest sistema, la bilingüïtzació, és a dir, que tots els catalans sàpiguen perfectament dues llengües (castellà o francès a més del català) ens juga en contra.

I, malgrat tot això, hi ha molta gent que decideix fer continguts en català, i aquests han de llegir dia sí i dia també, a cada publicació que fan, comentaris catalanòfobs, burles o exigències de parlar castellà de gent que ni coneixen.

Per tant, per més que el panorama virtual del català sigui relativament bo, el paisatge amb què conviuen i interactuen cada dia infants i joves, actualment en bona part virtual (informació, interaccions, distraccions, oci...), està molt més castellanitzat i globalitzat que en altres èpoques, independentment d'on visquin, del poble més petit a la ciutat més gran. I això, evidentment, modifica, envers generacions precedents, una part dels referents comuns que són tema de conversa amb amics, de qui aprenen actituds, expressions, reaccions, vocabulari, a qui imiten.

Així, doncs, en aquest nou món digital i virtual en què vivim, tot i que hi ha coses que no tenim el poder per canviar, cal treballar per reforçar l'autoestima, vèncer la diglòssia i perquè tothom pugui viure lliurement i còmodament en català amb prou oferta de continguts, sense entrebancs, sense burles, sense exigències, sense odi. Normalitat. En el cas d'una llengua com el català, això requereix una política lingüística decidida i positiva, en la línia de les ajudes econòmiques per a creadors de continguts per tal d'ajudar-los a professionalitzar-se, de l'aposta pels continguts en català amb la nova plataforma 3Cat i tot el que calgui per generar referents i oci en català que facin atractiva la llengua i que demostrin als joves que el català serveix per a tot, que en català es pot fer de tot, i que, per tant, no cal renunciar-hi perquè no és ni millor ni pitjor que cap altra llengua, però és la nostra.

Per tot això, la Plataforma per la Llengua dediquem esforços en aquesta franja, perquè sabem del cert la influència que té tot l'entorn virtual sobre els usos lingüístics, com mostra aquest text. A l'educació (àmbit en el qual, per cert, juntament amb UGT treballem per impulsar el català a la Formació Professional), hi fem tallers de rap que culminen amb un videoclip que es publica a internet i tallers de pòdcasts, per mostrar que la creació de continguts de qualitat i en català és possible. A finals d'aquest any celebrarem la tercera edició del SAGA, el Saló del Gaming, una prova que els videojocs en català existeixen i que es pot jugar a videojocs, comentar-los i fer comunitat en català, i fins i tot dedicar-s'hi, fer-ne una forma de vida. Hem creat la revista en línia *El Mood*, adreçada sobretot a adolescents, amb tot de creadors i continguts atractius. I recentment hem engegat una campanya de micromecenatge per potenciar el català a les xarxes socials i combatre-hi discursos catalanòfobs, especialment a TikTok, perquè també cal plantar cara.

El català és patrimoni, identitat, història, col·lectivitat, riquesa i una manera d'explicar el món, i, com ja he dit, és nostra. Fem que sigui una llengua viva i plena, una llengua normal. [L1](#)

Els lingüistes de Justícia milloren la seva situació laboral

Xavier Barberà, dinamitzador lingüístic
Fotografia de Dgripsgrp, Wikimedia Commons
(CC BY-SA 4.0)

Aquest any 2024 els membres del Servei Lingüístic de l'Àmbit Judicial, del grup B, han assolit una important fita laboral negociant i obtenint del Departament de Justícia de la Generalitat, prèvia convocatòria de vaga, un complement professional que els aproxima als treballadors del grup A2.

La reivindicació és de fa temps, d'un llunyà 1994, quan Justícia va posar en marxa un pla per normalitzar lingüísticament els jutjats. Aleshores es contractà llicenciats en filologia catalana o en dret per desenvolupar-lo. Però, tot i ser llicenciats, insistim, no foren classificats com a cos A sinó com a B; és a dir, a la baixa.

La Unió General de Treballadores i Treballadors (UGT) sempre, durant aquests trenta anys, ha fet costat a aquest col·lectiu: va portar el tema al si del comitè d'empresa de Barcelona, el va estendre al comitè intercentres, els ha incorporat a llistes electorals, va aconseguir que figuressin en el conveni col·lectiu, s'hi ha reunit in comptables vegades, els ha informat amb molta regularitat, els ha assessorat en tot

moment, etcètera, i estava, juntament amb CCOO, en les reunions amb l'empresa on s'aconseguí l'esmentat complement.

El camí ha estat ple d'obstacles. Des de la legítima por inicial d'alguns dels seus integrants fins a la tardana convocatòria d'oposicions, passant per la dispersió geogràfica, un judici perdut, la precarietat dels interins, la inestabilitat de la plantilla, la crisi, les retallades, la pandèmia, els canvis polítics, l'entrada i sortida de consellers de diferents partits, o els nomenaments i cessaments de secretaris i subdirectors.

Un punt d'inflexió fou el 1998 amb la posada en marxa del «Manifest per la ferma entrada del català en el món de la justícia i per les suficients garanties laborals dels qui hi han d'aplicar la normalització lingüística», el qual va rebre la signatura de nombrosos intel·lectuals, polítics, diputats, sindicalistes, periodistes i professors universitaris. La iniciativa sorgí del comitè d'empresa de Barcelona i comptà amb el ple suport de la UGT, que en aquell mandat el presidia.

Diem punt d'inflexió perquè col·locà aquests equips en el mapa i els posà en coneixement dels diferents grups parlamentaris del moment, en especial dels que aleshores conformaven l'oposició d'esquerres. Les seves preguntes al govern van activar el departament, que va començar a dignificar la feina d'aquests treballadors, la qual fins aleshores estava qualificada com a obra i servei determinat, i els seus contractes es renovaven any a any. Aquesta era, en aquella època, la consideració que l'administració catalana tenia de la llengua pròpia en un àmbit deficitari, lingüísticament parlant, com el de la justícia.

Cal posar de manifest que l'objectiu final dels implicats és equiparar-se al 100% a les taules retributives del nivell més alt del grup A, perquè la dimensió de la seva feina ho requereix, perquè els coneixements específics que tenen ho justifica i perquè la defensa dels drets lingüístics en aquesta àrea ho fa necessari, entre moltes altres raons. Per tant, no defalliran en la seva lluita. Però el pas donat els acosta més a la meta i pal·lia una llarga disfunció professional. [L](#)

El xumet digital i altres termes sobre l'ús de les pantalles

Termcat, centre de terminologia

Som a la sala d'espera del servei de pediatria del CAP. Com de costum, ens distraiem mirant un parell d'infografies que hi ha penjades a la paret. En una hi podem veure la popular piràmide per a l'alimentació saludable i, en l'altra, la de l'activitat física per a infants i adolescents. Avui, a més, trobem un pòster en què s'exposen les recomanacions sobre l'ús de les pantalles agrupades per grups d'edat. Aquesta guia posa sobre la taula la importància de fer un ús saludable de les noves tecnologies, especialment, entre els menors d'edat.

Arran de l'auge de l'ús de pantalles en edats molt primerenques, ha sorgit el terme metafòric xumet digital, que fa referència al dispositiu tecnològic que, com si es tractés d'un xumet, s'ofereix a un infant perquè es tranquil·litzi. De fet, en la franja d'edat dels 0 als 2 anys, l'Associació Espanyola de Pediatria recomana evitar l'exposició a les pantalles. I és que, en general, en els darrers anys s'ha pogut constatar que la sobreexposició i abús de les pantalles té conseqüències negatives per a la salut, tant física com mental, com també en la conducta, les relacions socials o, fins i tot, en l'aprenentatge.

En relació amb l'ús de les pantalles, també cal tenir ben present els continguts que consumeixen els menors. En aquest sentit, a internet, en general, i a les xarxes socials, en particular, hi circulen informacions o imatges que són fictícies o falses, encara que semblin reals, com, per exemple, els vídeos hipertrucats, que contenen situacions fictícies amb una gran aparença de realitat, o bé les notícies falses, que difonen informació que no és certa. Es tracta de continguts que sovint es creen de manera premeditada amb l'objectiu de desinformar, danyar la reputació d'algú o influir en l'opinió pública. A més, també hi ha alguns perills que poden afectar directament el benestar dels infants i adolescents, com és el cas de la ciberseducció de menors, en què un adult, valent-se sovint d'una identitat falsa, hi estableix una relació afectiva amb l'objectiu d'obtenir-ne imatges de contingut sexual o

d'abusar-ne o agredir-lo sexualment, i del ciberassetjament, en què l'assetjament es produeix a través d'internet, especialment per mitjà de les xarxes socials i de les aplicacions mòbils.

Algunes de les mesures informàtiques que han sorgit per a evitar l'accés dels menors a continguts inadequats és el sistema de verificació d'edat, que serveix per a restringir l'accés a contingut digital a les persones que no tenen l'edat requerida, com també el control parental, que permet impedir als menors l'accés a determinats continguts audiovisuals, per mitjà d'eines de filtratge i bloqueig. Aquestes mesures, però, són insuficients si no van acompanyades d'un aprenentatge de les tècniques i els coneixements bàsics per a utilitzar adequadament les tecnologies de la informació i la comunicació. Aquest tipus de coneixement, que rep el nom d'alfabetització digital, és essencial no només per als infants i adolescents, sinó sobretot per als pares. D'aquesta manera, podran conèixer de primera mà els efectes negatius de les pantalles i evitar-ne l'abús i la sobreexposició, tant per a donar exemple com per a protegir els menors.

En aquest sentit, tot i que els avenços tecnològics afavoreixen el progrés i la qualitat de vida de les persones, també presenten alguns riscos. Per aquest motiu, aquest estiu es va aprovar un Avantprojecte de Llei Orgànica per a la protecció de les persones menors d'edat en els entorns digitals amb l'objectiu de garantir els drets dels menors en l'àmbit digital, així com el dret a la protecció de les seves dades personals i l'accés a continguts adequats per a la seva edat.

Per a més informació sobre els termes relacionats amb l'ús de les pantalles, podeu consultar la *Terminologia de la ciberseguretat* i el Cercaterm del TERMCAT. [L](#)

Laia Falp

Barcelona, 1977

Project manager i productora artística

Vaig néixer a Barcelona a finals dels anys 70. Sempre m'havien agradat els musicals, la idea que tenia del teatre i les arts escèniques, tot i que a casa em deien que millor que abans fes una altra cosa. Quan vaig tenir quatre duros, després de treballar a un quiosc els estius, em vaig pagar el primer curs al Col·legi del Teatre, amb 16 anys. Vaig entrar a la Universitat a fer Geografia, per fer Antropologia de segon cicle, però la cuqueta del teatre seguia viva. Treballant en l'hostaleria, a centres cívics, o fent de castanyera, de regal o d'ànec, per a promocionar productes, em vaig pagar l'escola de teatre Estudis, segons pedagogia de Lecoq (teatre físic) i tot seguit vaig entrar a l'Institut del Teatre a fer Direcció Escènica i Dramatúrgia. No ho vaig acabar, però la cuqueta seguia viva i ben alimentada, anava al teatre tres cops per setmana, i de vegades hi actuava.

Paral·lelament, vaig començar a treballar en producció d'esdeveniments culturals: festivals de música, de cinema, espectacles. També, per pagar les factures, a congressos i fires, fent de *project manager*. I, ara, encara m'hi dedico. Tot el que puc fent de productora artística, en la companyia en què estic, Comando Señoras, o en molts altres projectes i encara, tot sovint, he de fer de *project manager* per pagar les factures. Amb gust, sabent que sempre vindran projectes nous i dels quals podré aprendre.

A casa, en quina llengua o llengües parles?

En català.

I a la feina?

En català, normalment, però també en castellà i anglès.

I a les xarxes socials?

Principalment en català.

Quina llengua fas servir més per fer cerques a internet?

Ho provo en català primer, però de vegades, depèn de la cerca, he de passar al castellà o a l'anglès per manca de resultats o resultats erronis.

Mantens el català en les converses?

Si no em contesten en català, no sempre el mantinc.

M'agradaria, però canvio d'idioma per inèrcia.

En quins idiomes sabries dir *sisplau*, *gràcies*, *hola* i *adéu*?

Català, castellà, anglès, francès, italià, alemany... I alguns altres. Aquestes quatre paraules són les primeres aprens quan viatges o quan coneixes algú i t'interesses per la seva llengua.

Quin adjectiu faries servir per descriure la lluna plena?

Plena.

Sabries recitar de memòria algun poema en català?

Sí, recordo un poema de Kavafis d'un mariner i la seva mare.

Hi ha alguna dita o frase feta que comparteixis?

N'hi ha varies... Ull per ull i el món quedarà cec. De mica en mica s'omple la pica. Qui frega plats, trenca plats.

Creus que el català està en perill de desaparèixer?

No ho desitjo. En el meu entorn el català s'usa molt, com a llengua viva, amb neologismes, castellanismes o anglicismes. M'agradaria que les nenes i els nens juguessin en català, això sí. Veig que l'entenen i el parlen amb els adults, però tot sovint canvien d'idioma quan juguen entre ells. Això m'entristeix i en certa manera em fa creure que pot passar a ser un idioma secundari, propi de les institucions i fora de molts àmbits socials, familiars i privats.

Una paraula que t'agradi molt i una que el diccionari hauria d'admetre.

M'agraden molt *xafardejar*, *aclucar*, *xerinola*, *daurada*, *rai*, *capdamunt*. El diccionari podria admetre *cotilleig*, *senyoreig*, *xivatasso*...

LI

ESCOLA
MUNICIPAL
d'EXPRESSIÓ

Jenni Rodà, Professora del taller d'escriptura creativa de l'Escola Municipal d'Expressió d'Olot

<https://escolaexpressio.olot.cat>

En record d'en Pep Sau, les fotografies del qual ens seguiran acompanyant per sempre.

L'Escola

L'Escola Municipal d'Expressió d'Olot és un centre educatiu municipal dirigit per Tavi Algueró i està en actiu des de fa més de trenta anys. En els seus inicis la seva oferta anava dirigida essencialment al públic més infantil, però ja fa molt temps que cobreix tota la població: infants, joves i adults. La seva finalitat és donar impuls a les actituds creatives i mostrar els aprenentatges artístics com una manera per descobrir, sospesar, construir pensament, analitzar i desenvolupar una actitud crítica davant el món.

Aquest centre, ubicat a l'avinguda de Sant Joan de les Abadesses, número 20-22, de la capital de la Garrotxa, és la continuació i l'actualització d'una tradició artística centenària a la ciutat que es va iniciar amb l'Escola d'Art d'Olot i que té en compte el fet que cada vegada es dona més importància a la creativitat pel desenvolupament complet de les formacions personals i professionals en tots els àmbits.

A més, amb el pas dels anys, s'ha anat més enllà de la docència i s'ha apostat per establir un vincle social amb les associacions i les entitats olotines i garrotxines. Sortir de l'aula i implicar-se en el teixit cultural ha donat un gran plus a l'Escola, i aquest és un eix que es vol seguir reforçant en endavant.

En aquests moments el ventall de propostes formatives que s'ofereixen és molt ampli i abasten la creació artística des de diferents vessants, amb la qual cosa l'Escola es presenta com un reclam per a persones amb interessos molt diversos: il·lustració i còmic, dibuix i pintura, plàstica, joieria, *patchwork*, ceràmica, teatre i improvisació, fotografia, dansa, màgia, creacions tèxtils, cuina i escriptura creativa.

Agnese Fabris

Alba Marguí

L'escritura creativa

El taller d'escritura creativa és un dels més nous de l'Escola: va començar a impartir-se al gener del 2023 per part de Jenni Rodà (www.jenniroda.cat). S'organitza de manera trimestral i està dirigit tant a joves com a adults. Per participar-hi no és necessari cap experiència prèvia, sinó ganes d'enfrontar-se al paper en blanc i d'explorar les tècniques de creació. I és que tots nosaltres, per experiències viscudes o per anhels presents i futurs, tenim moltes coses per dir, i és de justícia que tots aquests sentiments, sensacions i impressions brollin cap enfora.

Al llarg de les sessions es treballen diversos gèneres i estils literaris, s'aprenen mètodes per intentar treure el màxim potencial de cadascú, es desenvolupa una mirada crítica sobre els textos per perfeccionar la veu com a escriptors i es fan exercicis tant a l'aula com a casa per enriquir les diverses composicions.

Normalment es treballa individualment, tot i que en ocasions també s'experimenta la creació en grup. El que sí que es considera cabdal és generar un bon clima a classe per tal que totes les persones se sentin còmodes per compartir els seus relats. Escriure acostuma a ser una tasca solitària, i també en què s'expressen experiències íntimes i personals, però quan s'aconsegueix que les paraules i els relats viatgin a través dels altres es poden despertar unes emocions molt interessants i arribar a produir-se un efecte mirall realment enriquidor. I és que encara que tothom busqui un estil concret i propi està bé deixar-se «contaminar» per allò que més ens agrada i ens captiva de la manera d'expressar-se dels altres.

El project d'enguany

Aquest any 2024, al llarg del segon i del tercer trimestre del curs, s'han volgut ajuntar dues disciplines de l'Escola per fer un projecte comú. Així ha estat com els alumnes d'escritura creativa de Jenni Rodà i els de fotografia de Pep Sau han treballat amb el paisatge com a element central.

Per portar-ho a terme ha calgut quadrar horaris —les dues matèries s'imparteixen en dies i en hores diferents— per tal que els diversos alumnes i els dos professors tinguéssim un espai per trobar-nos de manera presencial per compartir idees, reflexions, propostes i dubtes. Des del primer moment no s'ha buscat que una foto estigués lligada a un text concret, ni a la inversa, sinó que s'ha prioritzat que tothom pogués crear lliurement i segons els seus interessos i el seu concepte de paisatge. Tot i això, com que abans d'elaborar el producte final s'han intercanviat moltes converses sí que és cert que a l'hora de muntar la mostra ha estat possible establir connexions evidents entre el suport escrit i el visual.

L'exposició s'ha titulat «Enfocar les paraules, llegir les imatges» i s'ha pogut veure des del 25 de maig fins al 30 de juny al Centre Excursionista d'Olot.

I és que se sol dir que una imatge sovint val més que mil paraules, però en moltes ocasions no és així. De vegades en calen moltes, de paraules, per descriure una imatge; altres cops amb només un grapat n'hi ha prou. El que sí que és cert és que juntes fan un binomi potent i captivador. En aquesta mostra uns han captat paisatges amb la seva càmera i uns altres els han donat veu.

Eva Carbonell

Sinuosa... insinuant...
multicolor...
contradictòriament corpuscular...
Ets la llum!

Pels records, pels de per sempre.
Per mirar-los de tant en tant.
El més noble i antic dels suports:
paper nostre de cada dia.

Montserrat Alabau

Veure sols ponent-se rere l'aigua, tot i ser a quilòmetres del mar. Veure ocells sobrevolant el penya-segat, tot i ser a quilòmetres de les cingleres. Veure estius idíl·lics sota la llum càlida del capvespre, tot i la catifa de fulles caigudes. Veure-hi borrós per evadir-se d'una vida literal. Per no descuidar-se de respirar de tant en tant. Perquè no és més miop qui no hi veu, sinó qui sempre duu les ulleres posades.

Enfilo la carretera sinuosa que travessa les muntanyes. La lluna plena sobresurt entremig de la vall. Dansem, l'una al costat de l'altra, jugant a cuit i amagar. Jo, revolt rere revolt; ella, muntanya rere muntanya. Quan una treu el cap, l'altra corre a ocultar-se. Sobretot ella, esmunyedissa de mena, que es pon sense donar-me ni un segon de treva per admirar-la. Però de seguida la descobreixo traient el cap. Fa com qui s'amaga per no ser vista, però no pot evitar espiar per endevinar els passos de la seva persecutora. A la fi arribo a casa, al cim del turó. Aparco el cotxe. Em deixo veure, ja no me n'amago. I m'abandono a la seva llum, que m'embolcalla tota. M'ha atrapat i jo m'he deixat atrapar.

Mireia Burdó

Alba Marguí

Eva Carbonell

Tornes al lloc que duus al cor; saps que el trobaràs més o menys com la darrera vegada, potser amb algun carrer més asfaltat, amb alguna nova edificació, fins i tot amb un carregador elèctric.

El veritable canvi fou fa anys, quan les portes de les cases van tancar-se tot i ser de dia. La gent va deixar de sortir al balcó, a distreure's, i ja no s'asseia al pedris per prendre un xic la fresca i fer-la petar.

El bany altre cop de cintura per avall.

Teresa Fàbrega

Generoses muntanyes fetes d'excedents, amb què tots contribuïm.

Camins multicolors que no porten enlloc.

Flaire intensa, penetrant. Pituïtàries ofeses.

Territori feréstec i incòmode del "Primer Món", que molta més gent hauria de conèixer.

Gerard Pujol

Agnese Fabris

Tants anys en l'anonimat! Tothom sabia que hi era, però ningú el podia veure. Tants anys guardant gelosament els secrets, les alegries i les penes que havien escoltat les seves parets, fins ara, que, de mica en mica i cada dia, un trosset ha quedat totalment exposat. Té por: és el guardià dels secrets d'un poble i ara se sent despullat. Cada capvespre, mentre contempla la posta de sol, sent enyorança de la frescor de l'aigua que durant tants de temps l'ha embolcallat i protegit.

Em van portar fins aquí i em van dir:

—Abraça'l i nodreix-te de la seva energia que demà ja no hi serà.

Els meus braços no el podien encerclar. Vaig recolzar la galta al seu tronc rugós, ressec i aspre, un tronc que havia viscut i suportat molts embats de la natura. Vaig tancar els ulls i amb el cos arrapat a l'escorça li vaig demanar que m'ajudés a enterrar el passat i em mostrés el futur.

Mentrestant, de lluny, sentia la remor mortífera del xerrac, que s'anava apropant.

Carme Muncunill

Maria Dorca

Maria Dorca

Bosc endins fosqueja,
tremolen les fulles,
xiula el vent de més enllà,
grinyolen les branques,
cauen i es trenquen.
Petjades semblen venir d'aquí i d'allà.
D'argent entre núvols esponjosos,
carregats de pluja que ens guarda,
ens vetlla, ens il·lumina i ens protegeix.
Sota la seva influència passegen i udolen
els més salvatges de la nit.

I m'omple de vida quan et vinc a veure
tan pur, tan net, tan sa, tan clar.

Les teves branques, fulles i escorça,
camins endins, rouredes i muntanyes,
rius, cabirols, bolets, nius i senglars,
tots en sintonia,
desperten i encisen el meu dolç caminar.

Canvio per dins, per fora,
de manera de pensar, de sentir, de somniar,
d'estimar, de menjar.
Canvio els hàbits en tot.
Visc de dia, vesteixo senzill,
la vida em fa un tomb.
Muto, giro la direcció, res del passat em dona vida
ni creixença.
Respiro, bosc endins,
catifes de fulles vermelles,
el cel net i clar.
Respiro, obro i torno a començar.

Pola Torns

LT

Els drets lingüístics són drets laborals

Núria Solé, vicesecretària general de la UGT de Catalunya

Quines llengües es fan servir als centres de treball? Quina vitalitat té el català al món laboral? Es fa servir a les assemblees? Els treballadors i treballadores que no el coneixen, el volen aprendre? De quina manera i en quins horaris? Per primera vegada –fins ara mai no s'havia estudiat– tenim algunes respostes a aquests interrogants gràcies l'estudi impulsat per la UGT de Catalunya, a partir d'una enquesta anònima a delegades i delegats del sindicat.

L'estudi *L'ús de les llengües i les necessitats lingüístiques als centres de treball: la visió dels delegats i delegades sindicals de la UGT*, que s'ha presentat aquest novembre a Barcelona, és fruit de la col·laboració amb la Fundació Bosch i Gimpera i la Fundació Rovira i Virgili, amb el pilotatge d'Antonio Di Paolo, del Laboratori d'Economia Aplicada (AQR-Lab) de la Universitat de Barcelona, i Amado Alarcón, del Grup de Recerca i Anàlisi Social i Organitzatiu de la Universitat Rovira i Virgili.

El treball ofereix una fotografia inèdita del batec actual de la llengua catalana i l'ús del castellà i d'altres llengües als centres laborals amb representació d'UGT, i se'n pot extreure informació de gran valor tant per al sindicat com per a la societat en general. Per la UGT de Catalunya, perquè l'estudi recull, per primera vegada i mitjançant un qüestionari anònim, informació sobre els perfils lingüístics dels nostres delegats i les delegades, i l'ús de les llengües –català i castellà, sobretot– en situacions comunicatives que demanen diferents graus de formalitat. També ens mostra informació més subjectiva, però igualment útil, de la percepció de les persones enquestades sobre les llengües que empren els seus companys i companyes de diferents llocs professionals de l'empresa.

Així, per fi disposarem d'informació detallada sobre les competències orals i escrites de català als centres de treball, de la demanda de cursos per millorar-les, dels usos lingüístics en el lloc de treball, en les assemblees, en negociacions de conveni,

en comunicacions informals, en instruccions del treball quotidià o en la documentació escrita, i en llocs que van des de la cadena de muntatge fins a Direcció, passant per producció, oficines, vigilància, neteja i atenció al públic, per esmentar algunes àrees, d'empreses de tots els sectors i d'arreu de Catalunya.

Però aquesta primera recerca revela un aspecte encara més rellevant: ha permès copsar un aspecte desconegut fins ara, per manca d'estudis i dades, com és l'interès dels delegats i delegades i de les treballadores i treballadors als quals representen de voler millorar les competències de català, així com les seves preferències quant a la modalitat de la formació (presencial, virtual, grups de conversa o altres) i horaris (dins o fora de la jornada laboral).

Si la classe treballadora hem tingut un paper clau en la història més recent per demanar accés al

coneixement de català –vam lluitar i aconseguir la immersió a les escoles– la mateixa lògica ens diu que també som nosaltres els qui hem de treballar i persistir perquè la normalització lingüística pugui fer-se extensiva al món laboral, i garantir que tothom tingui el dret d'aprendre la llengua pròpia per poder accedir i prosperar professionalment en igualtat de condicions.

Les conclusions d'aquest treball ens hauran de carregar de més raons, encara, per reclamar que els drets lingüístics són drets laborals. [LT](#)

NOUS CURSOS IDFO 2025

PRESENCIALS i ONLINE

- ✓ Administració
- ✓ Educació i formació
- ✓ Idiomes
- ✓ Carnets professionals
- ✓ Certificats de professionalitat
- ✓ Comerç i màrqueting
- ✓ Habilitats personals
- ✓ Disseny, imatge i publicitat
- ✓ Indústria
- ✓ Informàtica
- ✓ Sanitat
- ✓ Seguretat privada
- ✓ Serveis a persones
- ✓ Transports
- ✓ Turisme i hosteleria

FORMACIÓ I ORIENTACIÓ PROFESSIONAL PER A TREBALLADORS/ORES

BARCELONÈS

Rambla del Raval, 29-35, 1r pis
Tel. 93 268 92 92
Barcelona

BARCELONÈS NORD - MARESME

Miquel Servet, 211, int.
Tel. 93 387 22 66
Badalona

BAIX LLOBREGAT - ALT PENEDE'S - GARRAF - ANOIA

Revolts Negre, 10-14
Tel. 93 261 91 3
Cornellà de Llobregat

BAGES - BERGUEDÀ - SOLSONÈS

Pg. Pere III, 60-62
Tel. 93 874 27 03
Manresa

VALLÈS OCCIDENTAL

La Unió, 23, 1r pis
Tel. 93 733 41 85
Terrassa

OSONA - VALLÈS ORIENTAL

Pt. Osona, 4, 1r pis
Tel. 93 889 56 02
Vic

GIRONA

Sant Agustí, 32, baixos
Tel. 97 248 56 37
Girona

LLEIDA

Pg. de Rondà, 59-61
Tel. 97 327 36 44
Lleida

REUS

Pt. Villamoel, 2, 1r pis
Tel. 97 777 56 79
Reus

TORTOSA

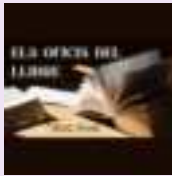
Ciudadella, 13, 1r pis
Tel. 97 751 08 68
Tortosa

idfo Institut per al
desenvolupament
de la formació
i l'ocupació

MÉS INFORMACIÓ i INSCRIPCIONS

Els oficis del llibre

Saps quantes mans, quantes veus i quanta gent calen perquè un llibre arribi a les nostres mans? Per fer-nos-en una idea, es pot escoltar *Els oficis del llibre*, on Judith Cobeña, poeta, escriptora i traductora i el director de l'emissora, Abel Font, ens acosten des de Ràdio l'Escala (107,6 FM) els diferents oficis que calen per fer possible un llibre, des de l'escriptura, l'edició, el paper, la traducció, la correcció, el disseny, etc. Un enfocament original que porta ja més de 200 programes i que valora el llibre com a objecte i com a eina de coneixement, sense oblidar la indústria que el fa arribar a les nostres mans. *Ràdio l'Escala*

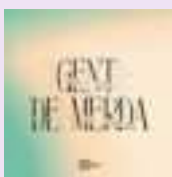
¿De qué va...?

D'on surt el diner? Per què no en fabriquem més? El diner, ha existit sempre? Què significa això de «posar la vida en el centre?». Diners, inflació, habitatge, decreixement... Conceptes econòmics que condicionen la nostra vida i que no sempre comprenem. De la mà d'Ariadna Trillas i Lola Fernández, el pòdcast *¿De qué va...?*, de la revista *Alternativas económicas*, intenta aclarir el seu significat més bàsic, amb mirada crítica i un to distès. A cada edició les acompanyen diferents persones expertes en els temes a tractar. *Spotify, Youtube*

Gent de merda

Pòdcast de Radio Primavera Sound que fan tres periodistes, Clàudia Rius, Paula Carreras i Rita Roig, i una violoncel·lista, Ofèlia Carbonell. Creat el 2019, té com a eix principal les preocupacions dels *millennials* i acostuma a partir d'una entrevista distesa de les quatre presentadores a una persona convidada. De tant en tant s'emet en directe i amb públic, un reclam que crea xarxa i els fa guanyar popularitat entre els seus seguidors. *Primavera Sound*

Codi 6

Vuit casos de desaparicions diferents són el fil conductor de *Codi 6*, el pòdcast de Ràdio 4 i RTVE Àudio. La sèrie, dirigida per Oriol Nolis i Marta Català, reconstrueix en cadascun dels vuit capítols de mitja hora de durada una història, a partir d'entrevistes amb testimonis implicats en el cas. L'equip del programa ha parlat amb investigadors, jutges i forenses, però també amb els familiars de les persones desaparegudes i amb altres fonts periodístiques.

Aquesta nova producció sonora forma part de l'auge que viuen els formats relacionats amb el gènere del *true crime*. Ara bé, a l'hora d'abordar aquest tipus d'històries, els autors remarquen que cal ser especialment curós per evitar danys psicològics a víctimes i familiars. *RNE Ràdio*

Bericid sulfúric

Són molts els pòdcasts que parlen sobre cultura, però també n'hi ha que la creen directament. Un programa de ràdio ficció que produeix «pel·lícules per a les teves orelles». Aquest pòdcast ja consolidat, fa gairebé cinc anys que funciona i cadascun dels seus episodis és autoconclusiu, per tant, no cal seguir cap ordre a l'hora d'escoltar-lo i podeu escollir directament la història que més us vingui de gust. L'equip està format per Anna Ferrer Albertí, Laia Garcia, Clara Schwarze, Vicent Ortega i Pau Pérez, persones relacionades amb el món de la interpretació, de la música o d'altres professions pròximes a la locució. Sí, estem parlant del pòdcast amb les millors veus de Catalunya, però és que a més compten amb un disseny gràfic genial. **Núvol** <https://bericidsulfuric.com/podcast>

Mossega la poma

Tecnologia, cultura i ciència. Una de les primeres apostes en la creació de pòdcast del territori, de la mà de Tomàs Manzaneres, Marc Alièr, Carles Caño i Raimon Lapuente, tots ells professionals del món de l'enginyeria. Ja té 17 temporades, amb més de mig miler de programes, en què analitza l'actualitat tecnològica i científica en general de manera coral, oberta i sense ànim de lucre. El to és distès, amb la confiança que proporcionen la seva experiència i la seva expertesa. Compta amb un nombros grup de col·laboradors i col·laboradores. Amb el suport de la Universitat Politècnica de Catalunya, els programes es poden escoltar des de la mateixa pàgina web i a través de la gran majoria de plataformes de pòdcasting disponibles. <https://mossegalapoma.cat>

Bombo i caixa

Música, notícies, debats, entrevistes i molt més. «El rap català està en un gran moment i volem formar part d'aquest moment». Presentat per Joan Barris, Miquel Badals, *Bombo i Caixa* neix amb la voluntat de donar a conèixer l'escena del rap català, massa vegades silenciada pels mitjans convencionals. L'any 1999, el tema «Jo no sóc polac, sóc català» confirmava que l'idioma no era una barrera per al hip-hop. Ja fa temps que sabem que el rap en català no és cap extravagància i es poden proposar una gran varietat de temes. Porta més vint anys en escena, demostra una bona salut i sembla que continuarà donant canya. *iVoox*

Les càpsules de prevenció de riscos laborals

Adreçades al públic general interessat en salut laboral, amb especial atenció a delegats i delegades de prevenció, així com treballadores i treballadors, aquestes càpsules pretenen ser una eina útil per avançar cap a unes condicions laborals més segures i saludables. *Youtube*

Ressenyes

Novel·la literària

La força de les arrels

Lluís Foix Carnicé

Columna Edicions

Quan vaig accedir a la direcció de l'IEI, l'entitat acabava de publicar *La vall del*

Corb, un llibre col·lectiu sobre aquest territori situat entre la Segarra, l'Urgell, la Conca de Barberà i les Garrigues. Un dels petits països de Catalunya que conserven la seua identitat i que constitueixen una unitat de paisatge, història i, sobretot, d'identitat i memòria dels seus fills. Un d'aquests –Lluís Foix– escriu: «Tornar a la terra és una experiència sentimental, íntima (...). La terra que has trepitjat per primera vegada et persegueix com una ombra invisible tota la vida.» Així comença el seu darrer llibre (*La força de les arrels*), que estic segur que us colpirà tant com *La marinada sempre arriba* o *El que la terra m'ha donat*. Considerat el millor especialista en política internacional del periodisme català, Foix ha recorregut els cinc continents i ha estat testimoni directe de la història del segle xx en una vuitantena de països. Ara, però, instal·lat entre Barcelona i Rocafort de Vallbona, documenta el ritme «inexorable i misteriós de la natura» –també amb imatges, en el seu Instagram– i escriu amb una saviesa estoica i reeixida sobre la polseguera dels camins, la cultura de l'oli, la cabana de volta, les orenetes o el cicle de les figueres, i ho fa amb una profunditat i un domini de la llengua que recorden les millors pàgines de Gaziel o de Josep Pla, com molt bé va observar el poeta Joan Margarit. El president Pujol, amb qui Foix mantenia una estreta confiança, sempre li criticava el que en deia el seu «universalisme», però amb el pas dels anys, Foix va tenir l'oportunitat de contestar-li que tan important o més que els valors –Pujol sempre donava lliçons morals a tot qui s'hi posava– són els fets, els que acaben definint el llegat d'una persona i de la seua família. Foix no dona lliçons. És una persona més agràida que orgullosa. Dit amb les seues paraules, en una entrevista que l'any 2013 li va fer Sílvia Coppulo: «Estic orgullós de l'oportunitat que he tingut de fer coses que mai hauria somiat,

venint d'un petit poble de Lleida, allà perdut. I d'això sí que n'estic molt orgullós. I més que orgullós, jo faig servir una altra paraula, que és agrait. I estic molt agrait a la vida, en general.»

Miquel Pueyo

Publicat al diari Segre el 20 d'octubre de 2024

Memòria

Guspises de memòria

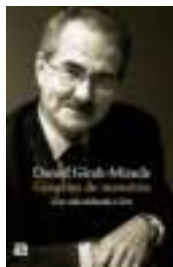
Daniel Giralt-Miracle
Edicions 62

En aquest llibre, altament recomanable, el professor, crític, historiador de l'art i gestor cultural Daniel Giralt-Miracle ens demostra que en té molta, de memòria ben articulada. La raó és que el nostre home no solament ha sentit l'art, sinó que l'ha viscut molt intensament, i per això s'ha implicat en les seves diverses manifestacions des del punt de vista de la modernitat.

A partir de la influència decisiva del seu pare, l'il·lustrador, dissenyador gràfic i tipògraf Ricard Giralt Miracle, ha estat amic o ha tractat intensament els grans referents de les arts plàstiques, la crítica i el disseny entre nosaltres. Figures com Àlex Susanna, Vicenç Altaió, Xavier Corberó, Andreu Alfaro, André Ricard, Frederic Amat, Salvador Dalí, José Antonio Coderch, Ricard Bofill, Eduardo Chillida, Joan Miró, Antoni Tàpies, Alexandre Cirici, Yehudi Menuhin, Xavier Rubert de Ventós, Antoni Vila Casas, Rafael Tous, Jaume Plensa, Antonio López, Apel·les Fenosa, Josep Guinovart, Joan Margarit, Miquel Milà, Xavier Valls, Josep Ferrater Mora, Salvador Sunyer... I la llista podria allargar-se.

També ha tingut un paper rellevant en manifestacions, institucions o entitats com la Primavera fotogràfica, l'Any Internacional Gaudí, la Fundació Caixa de Catalunya, l'Espai Gaudí del Centre Cultural Caixa Catalunya, el FAD, el MACBA, les revistes *Nexus* i *Batik*... A més d'haver estat un eficient cap del Servei d'Arts Plàstiques de la Generalitat.

És molta l'aportació de Giralt-Miracle, al llarg de sis dècades, a l'ambient artístic i cultural. També des del punt de vista de les institucions, per la col·laboració,

singularment, amb el president Jordi Pujol o l'alcalde Pasqual Maragall. Amb tot el sentit de país i de la seva capital que això significa. I per a la projecció internacional, en definitiva, de l'art català.

Les guspises, habitualment, guspisegen, o sigui, ens van enlluernant a raigs. Però aquestes *Guspises de memòria* ho fan d'una manera intensa, plaent, harmoniosa i contínua. O sigui, són unes memòries amb tots els ets i uts.

Joan Alcaraz

Gastronomia

El paladar d'un segle.

La cuina del Barroc en temps del Rector de Vallfogona

Jaume Fàbrega

Farell Editors

A Catalunya, el procés de valorar el patrimoni barroc no ha estat fàcil; hi han tingut a veure, sobretot, un biaix de caràcter ideològic (la pèrdua de poder polític català va generar, en la historiografia romàntica, aquell concepte tan escassament rigorós de «La Decadència») i un altre d'estètic, que en qüestionava la bellesa des d'un cànon de matriu noucentista. Tanmateix, cap a les darreres dècades del segle xx, una nova generació d'estudiosos es va posar a la feina de rescatar de l'oblit els autors i les obres d'aquesta llarga etapa. L'acció d'aquests investigadors ha permès descobrir o recuperar autors i obres que posen de manifest que aquell desert cultural que ens havien dibuixat era ben lluny de ser real.

El xvii va portar canvis profunds en gairebé tots els àmbits; es pot dir que és el segle que deixa definitivament enrere els últims vestigis medievals i consolida la societat moderna, el llindar cap a una sensibilitat diferent que ens permet parlar, amb propietat, d'una cultura barroca. I, com a part indissociable de la cultura, hi ha la gastronomia, que implica molt més que l'acte de menjar: és la manera en què s'expressa una comunitat humana a través dels seus ingredients, receptes i tradicions culinàries.

I, també en aquest terreny, va ser un segle de canvis significatius: comencen a proliferar els receptaris, alhora que

s'accentuen el rigor i les convencions pel que fa al comportament a la taula, i també augmenta la preocupació per l'ús dels coberts i per la higiene en el menjar. Així mateix, la dieta s'enriqueix amb productes procedents de les colònies americanes, com ara el blat, les patates, les pinyes, els tomàquets o la xocolata.

Una de les figures més rellevants de la literatura catalana del XVII és Francesc Vicent Garcia, conegut amb el sobrenom de Rector de Vallfogona per la seva condició de clergue responsable de la parròquia d'aquella localitat. En el marc del quart centenari de la seva mort, Jaume Fàbrega —un dels màxims experts del nostre país en història de la gastronomia— ha publicat un treball que aplega un seguit de receptes que formaven part de la cuina de l'època i que poden realitzar-se encara perfectament en els nostres dies. L'obra, escrita en un registre que combina l'erudició i l'amenitat, ofereix una interessant anàlisi històrica dels hàbits gastronòmics del Barroc, i també un curiós inventari de les referències al menjar dins la poesia de Garcia. Tot seguit, refereix un ampli ventall de propostes que inclou des de sopes fins a postres, passant per menuts, caragols, truites, peixos i carns.

Oportunament, l'autor ens adverteix que «cal distingir entre una cuina aristocràtica, una de burgesa i una de popular». Fet i fet, en aquest aspecte les coses tampoc no han canviat tant.

Lluís Miquel Muntaner

Novel·la

La mestra i la Bèstia

Imma Monsó

Editorial Anagrama

Imma Monsó, amb una llarga experiència narrativa, es posa com a autora omniscient en la pell d'un mateix personatge, la Severina, per a explicar-nos com va canviant a través del que ella —Severina— en dirà «revelacions», i que van des de quan tot just adolescent descobreix —se li revela, en dirà— que «Algun dia, de tot això no en quedarà res», fins a la vivència del sexe esponerós, desorbitat, del tot imaginat, i declarat, al Coll de la Gelada en plena joventut. S'ha dit de *La mestra i la Bèstia* que no és «Ni una

novel·la d'iniciació ni una novel·la sobre el franquisme,» per molt que sigui precisament això: una novel·la d'iniciació i aprenentatge per part de la Severina, com també dels trenta anys que van gestar el franquisme i els més de vuitanta que l'hem patit i en continuem patint les seqüeles. És el temps viscut, o contat, de la Severina, nascuda a mitjans dels anys quaranta del segle passat i arribada fins a la dècada dels vint d'aquest. Monsó al llibre atorga la part del lleó —304 pàgines— a la Severina perquè hi pugui anar vivint els seus primers vint anys, i li'n deixa 36 per a la resta. La novel·la s'enceta amb l'arribada de la Severina, la nova mestra, a Dusa, una localitat fictícia que debades cercareu als mapes, si bé anireu sabent que es troba prop de pobles de nom conegut: Viu, Forcat, Estet, Vinyals..., o fictici: Bodori, i no gaire lluny de Pontes, la capital de l'Alta Ribagorça. A Dusa, per a rebre la nova mestra, com que ni el batlle ni el capellà no hi són, la rep l'únic que se sent capaç de fer-ho. Tanmateix, va empitimat, i li dirà: «Si m'ha de dir d'alguna manera, digui'm Bèstia». Amb les 300 pàgines que té a disposició durant l'any que la Severina farà de mestra a Dusa, la Bèstia, Simeó de nom de fonts, l'anirà iniciant a la vida en societat i en el coneixement de la realitat franquista, tot i que s'ha de «carregar de paciència perquè aquell candor —de la Severina— començava a exasperar-lo.» La Bèstia anirà molt més enllà en el seu mestratge amb la Severina: us n'adonareu tant en la Revelació del Coll de la Gelada com en fer-la present al Simeó molt més endavant.

Monsó alterna aqueixa descripció dels esforços educatius d'en Simeó sobre la Severina amb repetides escenes de la vida de la jove d'abans de l'arribada a Dusa. Ella, la Severina, venia de pares i àvia tots ells comunistes llibertaris, actius en la resistència antifranquista, però que per raons de seguretat mai no li'n van explicar res. La noia creix gairebé del tot aïllada de la societat en una casa bastant allunyada d'un centre urbà no gaire gran vagament situat cap al nord-est de Catalunya. Sa mare, mestra republicana represaliada, s'encarrega de la seva educació. La Severina només va a escola i a la Normal per a examinar-s'hi per lliure. Tot plegat fa que repeteixi com un lloro, i convençuda,

les consignes cabdillistes, fins que la Bèstia, superant l'exasperació inevitable, sabrà obrir-li els ulls. En tornar de l'any de mestra de Dusa, la Severina s'establirà a Barcelona.

A *La mestra i la Bèstia* s'hi troben alguns trets autobiogràfics de l'autora: son pare va néixer a Vilaller, la mare de més al nord-est, Monsó, que treballa a l'ensenyament, va néixer a Lleida i a un any la van dur a Mequinensa, per tornar a Lleida quan en tenia set. D'ací deu venir el seu interès per la variació lingüística: els freqüents diàlegs de la gent de Dusa són en català ribagorçà, la Severina se sorprèn que son pare escrigués a la mare en castellà... I si feu més recerca sabreu que tant el pare de la Severina com el de l'autora venien màquines d'escriure.

Artur Quintana i Font

Prosa de no-ficció

Un país estranger

Miquel Berga

Tusquets Editores

Cercant un clima més lluminós i benigne, en Primitivo i na Isabelle —una paella belga de funcionaris de la Unió Europea resident a Brussel·les— decideixen el 2018 comprar una casa a la Costa Brava. La propietat, situada als voltants de Tossa de Mar, és molt propera a un antic hotel, Casa Johnstone, que havia estat regentat per una parella d'anglesos, que durant la Guerra Civil va ser adaptat com a refugi per a un nodrit grup de xiquets republicans, alguns dels quals procedien de Mequinensa, població aragonesa de llengua catalana situada a l'extrem més oriental de la província de Saragossa. En Primi —fill d'espanyols emigrats a Bèlgica als anys seixanta del segle passat— acaba descobrint que entre aquests nens hi havia el seu propi pare i son oncle. Aquesta troballa només és el principi d'un retrobament amb un passat que adquirirà aires èpics, amb una trama familiar en què es reflecteixen les turbulències de la història espanyola i europea del segle XX i de les quals en Primi ho ignorava gairebé tot, encara que voldrà saber cada cop més

Ressenyes

coses. *Un país estranger* és una fascinant xarxa de petites i grans històries entrelaçades, de pobles (Mequinensa i Faió) inundats per decret, de vides sacsejades per la guerra i la repressió posterior, d'exilis polítics i d'emigracions econòmiques, de gent humil que lluita amb dignitat per contenir el corrent incessant de la Història. El resultat és un fascinant relat de no-ficció protagonitzat, en bona part, per Primi Sancho, amb una visió que transita per camins poc habituals per construir un tapís memorable en què hi cap una investigació emotiva i sorprenent sobre la vida del pare.

Esteve Betrià

Policíaca

La revolta de les cariàtides

Petros Màrkaris
Planeta

Una nova història de Kostas Kharitos. El comissari ha estat ascendit a director de les Forces de Seguretat de l'Àtica i la seva substituïda és una dona, la comissària Ferleki, amb estudis universitaris, coneixement de llengües i que ha treballat a Europol. La primera tasca d'aquest remodelat equip és vetllar per la seguretat d'uns milionaris americans que volen fer inversions en diversos recintes arqueològics del país. El govern i els empresaris locals ho veuen amb bons ulls i ho consideren beneficiós per a l'economia grega. Però un grup de dones, feministes i ecologistes, que s'anomenen «Les Cariàtides», surten en defensa del patrimoni. El xoc d'interessos acabarà malament.

Com sempre, Màrkaris fa servir la novel·la negra per destapar el conflicte social. En aquesta ocasió, ens parla de feminisme i de la protecció del patrimoni cultural de la polis d'Atenes i recorre a les dones del passat per mostrar que el masculisme i el patriarcat encara són molt presents a la Grècia del segle XXI.

Les Cariàtides recorden, en els seus comunicats, que les dones durant molt de temps només han servit per adornar. Ara ajornen el conflicte històric amb els

homes, diuen, perquè creuen que els americans volen fer servir la seva inversió com una cortina de fum per blanquejar diner negre i apropiar-se de la civilització grega del passat. Ràpidament, l'acció té un ampli ressò a les xarxes socials i genera un rebuig masculista que complica més la feina de Kharitos i el seu equip.

L'autor planteja dues possibilitats sobre el patrimoni: deixar les mans lliures als inversors i crear llocs de treball barats o preservar els tresors antics tal qual. Però la intel·ligència artificial ens donarà una sorpresa.

Tanmateix, l'autor fa servir també la dualitat amb el feminisme. Per un cantó, la dona del comissari, llesta i audaç, que sempre ha estat mestressa de casa, però que podria haver arribat molt lluny; i per l'altre, la comissària Ferleki, que aconsegueix esquarterar el sostre de vidre del cos de policia, encara que sigui fent-se la simpàtica i sorprenent amb la seva tasca acurada a tots els homes que té a les seves ordres.

El problema de l'habitatge i el sensellarisme torna a estar present en el relat. L'asil de l'amic de Kostas, Lambros Zisis, té problemes amb l'ajuntament i els seus habitants poden ser desallotjats.

I sense oblidar la família com a valor refugi que acull amb caliu i amor la nova comissària, Antogoni Ferleki. Una família que sempre es reuneix al voltant d'una taula ben assortida de menjar del país que ens fa agafar ganes de ser-hi convidats.

Conxa Parramon

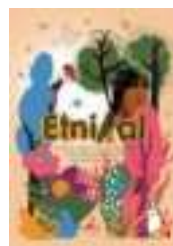
Narrativa

EtniKal

Fundació Eveho
Autoedició

Una obra literària d'arreu del món de quan érem infants.

EtniKal és el primer llibre d'autoedició de la Fundació Eveho. És una compilació de 24 contes, cançons, llegendes i microrelats de tot el món, recollits per més de 70 nenes i nens, adolescents, joves, familiars i persones treballadores de l'entitat. Una narració que esdevé la celebració de la diversitat cultural i lingüística, reflectint la riquesa de les experiències i tradicions, i que

ofereix una finestra a diferents mons i èpoques, de manera que uneix generacions amb una perspectiva multicultural.

Aquesta iniciativa preserva i difon l'herència cultural de diverses comunitats i territoris i també proposa un sentit d'unitat i comprensió entre els seus lectors.

Un dels aspectes que fa únic *EtniKal* és que inclou múltiples llengües, fet que subratlla la diversitat lingüística dels autors i autores i enriqueix l'experiència de lectura, i això permet als lectors apreciar la sonoritat i el ritme de diferents idiomes.

El procés de creació, amb la col·laboració de tants i tan diferents agents, ha creat un mosaic de visions que dona un valor afegit al llibre, i resulta així un producte únic i accessible que promou la inclusió cultural i l'accés al relat de moltes persones; un exemple de transculturalitat en format de llibre.

EtniKal és més que un llibre; és un projecte d'integració i celebració cultural que reflecteix l'esperit, la visió, missió i els valors de la Fundació Eveho. El seu enfocament en la diversitat, la col·laboració intergeneracional i la preservació de l'herència cultural el converteix en una lectura essencial per als qui valoren la riquesa de les experiències humanes i el valor de la convivència multicultural.

Per a més informació, es pot visitar el lloc web de la Fundació Eveho (www.eveho.eu/es/libro-EtniKal) Per demanar un exemplar en versió impresa, contacteu amb: comunicacio@eveho.eu

Poesia

Sextines per a vatros

Andreu Subirats i
Aleixandri
Roure Edicions

Andreu Subirats (Tortosa, 1968) és filòleg, traductor, rapsode i poeta. Treballa de professor de secundària a Barcelona i sovint el podem trobar per la comarca del Matarranya on manté casa a La Freixneda des de fa un bon grapat d'anys.

En Subirats comença a publicar poemes en antologies com *L'illa dels bous* (1989) o *L'orgull de ser pocs* (1993). És

coautor amb Pau Alemany del llibre d'artista *TRAÇ* (1999). Jo no conec el nostre amic Andreu, literàriament parlant, fins a l'edició del seu primer poemari *L'ull entorn* (2006) per part de Labreu edicions a la col·lecció Alabatre de Barcelona. Segueix amb *Galtes de perdiu* (2012). Tradueix *Les balades de François Villon* (2010), Premi Mots Passants de la UAB per la millor traducció literària del francès (2011). Tot just amb traducció ha continuat amb *Els paradisos artificials de Charles Baudelaire* (2014), un llibre ben interessant. Sé del cert que el senyor Subirats també treballa traduint un autor alemany. És autor, juntament amb els músics Roger Blàvia i Diego Burián, del disc *On vas a peu* (2013). *Cendres a estós* (2017) és una elegia a Vinaròs i al dolor que provoca la pèrdua d'un amic.

Sextines per a vatros (2024) és el seu últim poemari, potent i brillant; conté uns dibuixos de Benet Rossell al qual li dedica una sextina: «No cal ser argentí per ballar tango / si portes dins los aires del Montsec». A la primera sextina del llibre, tot caçant guacamais per l'Amazones amb el poeta Francesc Garriga, diu el poeta Andreu Subirats: «Ja trenquen la proa les aigües negres, / s'estén arreu nerviüda la jungla, / criden nuets a la riba els indígenes, / s'obren lascius rosades victòries / que amb veu de pol·len escampen paraula / i ànima jove d'hàbit caputxí.» I a la mateixa composició, «Suren pertot les florides victòries, / cauen els guacamais amb la paraula. / Les llàgrimes al cel dels esclaus negres / i el sexe desinhibit dels indígenes / omplen d'home el cor del caputxí, / la remor humida en l'ocàs de la jungla». A la pàgina 82 la sextina és per a un homenot del periodisme, en Xavier García, d'Horta de Sant Joan: «Hi ha qui vol defensar la terra / sense haver estat mai a pagès...» o «Si llaura la terra el pagès / i el vent de dalt pentina el poble, / al cim dels Ports veurem lo mar». Només us faig dos pinzellades, benvolguts lectors i lectores, només uns detalls d'alguns versos que conté *Sextines per a vatros*, de l'amic Andreu Subirats, un llibre treballat. Un poemari que sorprèn.

Juli Micolau

Assaig *Obedecedario patriarcal*

Sara Berbel Sánchez i Bernat Castany Prado
Anagrama

Un llibre molt necessari per a l'educació d'homes i dones. Un text per ajudar-nos a combatre el sistema de dominació patriarcal en què ens han educat i que tenim empeltat a les nostres mentes i condiona els nostres comportaments. Aquí radica l'originalitat i la utilitat d'aquest llibre: posa l'accent en el fet que el patriarcat és nociu pel conjunt de la societat. Els mandats patriarcals volen les dones submises, passives, espantadisses i dependents. I als homes, actius, agressius, orgullosos i independents. I a tots, homes i dones, obedients a unes regles establertes, que condicionen i que es veuen obligats a obeir tant les dones com els homes. Cap sistema de dominació de la història s'ha considerat tan natural i ha sabut instal·lar-se tan bé en els cervells i els comportaments de la ciutadania. I aquesta situació persisteix en l'actualitat, malgrat la lluita feminista de tants anys.

Basant-se en la filosofia i la psicologia social, els autors estructuren el llibre com un diccionari de termes relacionats amb el patriarcat. Amb to amè i informal, van exposant els paranys i desmuntant els rols de gènere del sistema. Per trencar aquestes inèrcies, la segona part del llibre aporta eines per a la desobediència. La idea és intentar revertir els efectes debilitants i deshumanitzadors d'aquesta cotilla que ens imposen la societat i el capitalisme.

Més enllà de les propostes concretes, Berbel i Castany volen demostrar que és possible pensar i fer servir altres maneres de viure la vida i organitzar el món. Per això cal resistir-se «no només als mandats patriarcals —diuen— sinó també al desprestigi postmodern i neoliberal de la veritat, al dogmatisme activista o reaccionari i a la mateixa por i la mateixa inèrcia». Els autors consideren la lluita feminista com la filla díscola de la

Il·lustració i proposen com a lema d'aquest moviment «sapere aude, soror», és a dir «atreveix-te a saber, germana». La lectura de *Obedecedario* no deixa indiferent a ningú perquè anima tant homes com dones a ajudar-nos i a dubtar sense deixar de buscar la veritat per millorar el món i reduir el patiment individual i col·lectiu. I molt important: a NO oblidar la recerca del plaer.

Simone d'Ansovell

Biografia *Victòria dels Àngels · Tot semblava tan senzill*

Pep Gorgori
Editorial FICTA

La soprano Victòria dels Àngels (1923-2005) va regnar a teatres de tot el món i aquesta n'és la primera biografia que s'ha pogut elaborar a partir de l'estudi dels seus documents personals i professionals. El treball minuciós de Pep Gorgori ens permet descobrir ara una dona, Victòria dels Àngels López García —o Tori, com acostumava a signar les cartes a la família—, que ens sorprèn i ens fascina tant o encara més que l'artista que creïem conèixer. Aquest llibre combina el rigor en l'anàlisi de les fonts amb una clara voluntat de captivar els lectors, tant si són melòmans com si simplement volen conèixer una personalitat artística única del segle xx.

La narració de la seva vida, amb tota la complexitat, és en el fons un homenatge a una generació de dones que, després de la guerra, van suportar la penúria, la discriminació de gènere i, molt sovint, els seus propis marits. En les seves ombres, aquesta és la història de totes elles. En les seves llums, és la història de la més humana de les dives. És, a més, el relat d'un segle complex, alhora trist i vibrant, dramàtic i bell. La soprano mai no va oblidar els seus orígens, però tampoc no va permetre que aquesta consciència fos un last per aixecar el vol. La manera de rebel·lar-se de Victòria dels Àngels López García va ser, precisament, fer sonar la seva música per damunt de tot. **L7**

AGENDA
2030

Contra les violències masclistes, fem xarxa

25 N | Dia Internacional per a l'Eliminació de la Violència envers les Dones.

La Diputació de Barcelona, els ens locals i les associacions feministes treballarem en xarxa per construir pobles i ciutats lliures de violències masclistes.

CERTIFICATS PROFESSIONALS

Una porta
oberta
al teu
nou futur.

Anna,
39 anys.
Empresària
d'energies
renovables

Per a les empreses, els certificats professionals permeten contractar persones qualificades. Són una titulació oficial que s'adapta a les necessitats actuals i que inclou un període de formació a l'empresa que permet conèixer nou talent.

fp.gencat.cat